

सत्यमेव जयते

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शिक्षण संचालनालय (योजना)
महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१

❖ १.राष्ट्रीय आर्थिक दुर्बल घटकासाठी असलेली शिष्यवृत्ती योजना. (National Means – Cum-Merit Scholarship Scheme) NMMSS

- प्रस्तावना :-

राष्ट्रीय आर्थिक दुर्बल घटक शिष्यवृत्ती ही केंद्रशासन पुरस्कृत योजना सन २००७-०८ या वर्षापासून सुरु करण्यात आलेली आहे. महाराष्ट्र राज्यातील कोणत्याही शासकीय स्थानिक स्वराज्य संस्था व खाजगी अनुदानीत शाळेतील इयत्ता ८वी मध्ये शिकत असलेले नियमित विद्यार्थी / विद्यार्थीनी या परीक्षेसाठी पात्र असतात. कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न एकत्रित (आई-वडिलांचे) रु.३,५०,०००/- पेक्षा जास्त नसावे.

राष्ट्रीय आर्थिक दुर्बल घटक शिष्यवृत्ती परीक्षेचे आयोजन महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे यांचे मार्फत केले जाते. इयत्ता ८वी मध्ये शिकत असलेल्या शिष्यवृत्ती निकषानुसार पात्र विद्यार्थ्यांची स्पर्धा परीक्षा घेतली जाते. सदर विद्यार्थ्यांना इयत्ता ७वी मध्ये किमान ५५ टक्के गुण असावे. (SC, ST यांना गुणामध्ये ५ टक्के सवलत). सदर परीक्षा मराठी, इंग्रजी, हिंदी, उर्दू, गुजराथी, तेलगु व कन्नड या माध्यमातून घेतली जाते. सदर परीक्षेचे शुल्क १०० रु व शाळा संलग्नता शुल्क २०० रु आकारले जाते. सदर परीक्षेचा अभ्यासक्रम हा इ. ८वी पर्यंतचा राज्यशासनाचा आहे. पेपर १ - बौद्धिक क्षमता चाचणी (MAT) , पेपर २ - शालेय विषयक क्षमता चाचणी (SAT) (सामान्य ज्ञान - ३५ गुण अ सामाजिक शास्त्र - ३५ गुण अ गणित - २० गुण) दोन्ही पेपर साठी प्रत्येकी ९० गुण व वेळ ९० मिनीटे. सदर परीक्षेमधून राज्याला ठरवून दिलेल्या (११६८२) कोटयानुसार निवडलेल्या गुणवत्ताधारक उमेदवारांची निवड यादी महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे यांच्या मार्फत तयार केली जाते. सन २०१७-१८ पासून या योजनेची अंमलबजावणी केंद्रशासनाच्या www.scholarships.gov.in या संकेतस्थळावरून करण्यात येत आहे.

उद्दिष्टे :-

- १.इयत्ता ८वी अखेर आर्थिक दुर्बल घटकातील प्रज्ञावान विद्यार्थ्यांचा शोध घेऊन बुद्धीमान विद्यार्थ्यांना सर्वोत्तम शिक्षण मिळण्याच्या दृष्टीने त्यांना आर्थिक सहाय्य करणे.
- २.विद्यार्थ्यांना उच्च माध्यमिक स्तरापर्यंतचे शिक्षण घेण्यास मदत व्हावी.
- ३.आर्थिक दुर्बलतेमुळे प्रज्ञावान विद्यार्थ्यांची उच्च माध्यमिक स्तरापर्यंत होणारी गळती रोखावी हे या योजनेचे उद्दिष्ट आहे.

शिष्यवृत्तीचे दर :-

इ. ९ वी ते इ. १२ वी अखेर ४ वर्ष दरमहा रु. १०००/- प्रमाणे
(वार्षिक रु.१२०००/-) शिष्यवृत्ती

- **आवश्यक कागदपत्रे/प्रमाणपत्रे :-**

१. सध्या शिकत असलेल्या शाळेचे बोनाफाईड सर्टिफिकेट .
२. शिष्यवृत्ती पात्र विद्यार्थ्यांचे एन.एम.एम.एस.परीक्षेचे गुणपत्रक.
३. शिष्यवृत्ती पात्र विद्यार्थ्यांचे गतवर्षाचे (इयत्ता ९वी, १०वी, ११वी) गुणपत्रक.
४. सक्षम प्राधिकारी यांच्या सहीचा पालकाचा उत्तपत्राचा दाखला.
५. ज्या प्रवर्गातून विद्यार्थी शिष्यवृत्ती परीक्षा पात्र झाला त्या प्रवर्गाचा (जातीचा) सक्षम प्राधिकारी यांच्या सहीचा दाखला
६. आधार कार्ड प्रत.
७. बँक पासबुकची प्रत.

पात्रतेचे निकष:-

१. पालकाचे उत्पन्न रु. ३,५०,०००/- पेक्षा जास्त नसावे. उत्पन्नाचा दाखला हा सक्षम प्राधिकारी यांच्या सहीचा आवश्यक आहे.
२. शासकीय, स्थानिक स्वराज्य संस्था व खाजगी अनुदानित शाळेतील विद्यार्थ्यांना सदर योजना लागू आहे.
३. केंद्रीय विद्यालय, जवाहर नवोदय विद्यालय तसेच राज्य शासनाकडून वसतिगृहाची सवलत घेत असलेल्या शासकीय तसेच खाजगी विनाअनुदानित शाळेतील, खाजगी अनुदानित सैनिकी शाळेतील विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीसाठी अपात्र आहेत.
४. इयत्ता १०वी नंतर शिष्यवृत्ती धारक विद्यार्थ्याने व्यावसायिक अभ्यासक्रमास प्रवेश घेत असल्यास त्यास पुढील शिष्यवृत्तीसाठी अपात्र करण्यात येईल.

५. इयत्ता १०वी मध्ये सर्वसाधारण (जनरल) विद्यार्थ्यास ६० टक्केपेक्षा अधिक गुण (अनुसूचित जाती/जमातीच्या विद्यार्थ्यास ०५ टक्के सुट.) इयत्ता ९वी मधून १०वी मध्ये गेलेले विद्यार्थी व ११वी मधून १२वी मध्ये गेलेले विद्यार्थी प्रथम प्रयत्नात पास होणे आवश्यक आहे.

६. शिष्यवृत्ती पात्र विद्यार्थ्यांचे राष्ट्रीयकृत बँकेतील विद्यार्थ्यांच्या नावाचेच खाते असावे, संयुक्त खाते नसावे.

७. शिष्यवृत्ती पात्र विद्यार्थ्यांचे आधार कार्ड असावे व विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्याशी आधार कार्ड संलग्न असावे.

८. विद्यार्थींची ज्या प्रवर्गातून निवड झाली आहे त्या प्रवर्गातूनच शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज भरावा व जात प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक आहे.

९. विद्यार्थ्यांकडून शाळेच्या शिस्तीचा अथवा शिष्यवृत्तीच्या कोणत्याही अटी व शर्तीचा भंग झाल्यास शिष्यवृत्ती स्थगित करण्यात येईल अथवा संपुष्टात आणण्यात येईल.

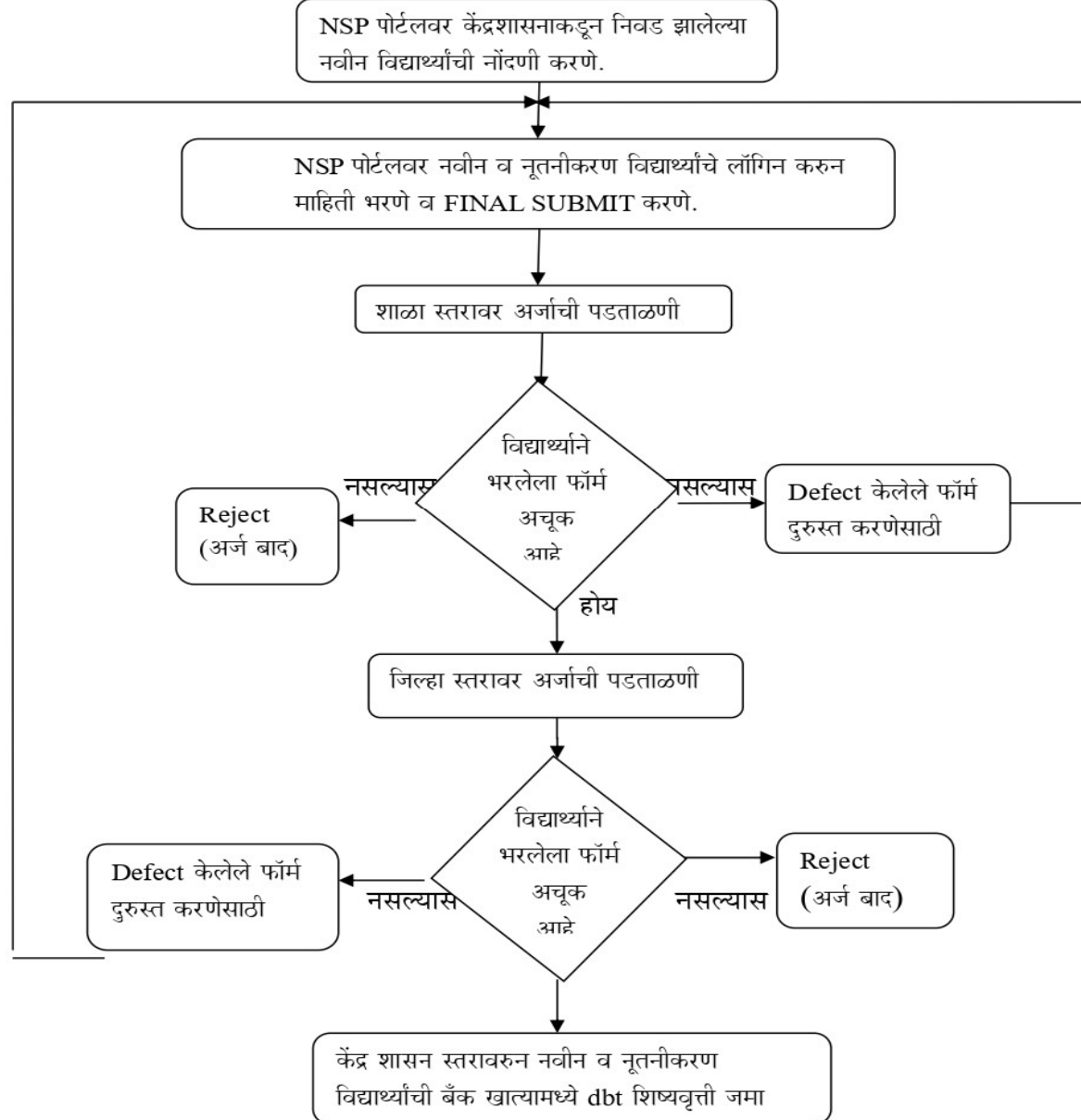
१०. जर एखाद्या विद्यार्थ्यास चुकीच्या माहितीच्या आधारे शिष्यवृत्ती दिली गेल्याचे निदर्शनास आल्यास त्या विद्यार्थ्याची शिष्यवृत्ती तात्काळ रद्द करण्यात येईल व त्यास प्रदान करण्यात आलेल्या शिष्यवृत्तीच्या रकमेची वसूली करण्यात येईल.

११. कोणत्याही कारणामुळे एका शैक्षणिक वर्षाचे अंतर पडल्यास नूतनीकरण शिष्यवृत्ती अर्ज भरता येणार नाही. तसेच शिष्यवृत्तीच्या नियमांच्या आधारे एकदा बंद केलेली शिष्यवृत्ती कोणत्याही परिस्थितीत पुनरुज्जीवित केली जाऊ शकत नाही.

१२. शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज करावयाचे शैक्षणिक वर्ष संपल्यानंतर कोणत्याही प्रकारच्या फरकासाठी विद्यार्थ्याचा दावा विचारात घेतला जाणार नाही.

राष्ट्रीय आर्थिक दुर्बल घटकासाठी असलेली शिष्यवृत्ती योजना. (NMMSS)

योजनेच्या ऑनलाईन प्रक्रियेचा ओघ तक्ता (Flow Chart)

२.राष्ट्रीय भारतीय सैनिक महाविद्यालय डेहराडून येथील सरकारी शिष्यवृत्त्या (२२०२ ११९८) (RIMC)

योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी - महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परीषदेमार्फत राष्ट्रीय इंडियन मिलिटरी कॉलेज डेहराडून ही प्रवेश परीक्षा जून व डिसेंबर अशा दोन सत्रात घेतली जाते व प्रत्येक सत्रात दोन अशा एकूण चार विद्यार्थ्यांची प्रतिवर्षी निवड करण्यात येते निवड झालेल्या विद्यार्थ्याला इयत्ता ८वी ते १२वी पर्यंत असे पाच वर्षांचे प्रशिक्षण दिले जाते. शासन निर्णय क्रमांक एससीएच १०९८ /(८०/९८) माशि - ८ दिनांक ६/११/९८ अन्वये प्रतिवर्षी प्रति विद्यार्थ्यास रुपये ४०,०००/-देण्यात येते. विद्यार्थ्याच्या प्रगती अहवाला आधारे व शिक्षण पुढे चालू ठेवलेल्या अशा प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती मंजूर केली जाते.

शिष्यवृत्तीचे संच व दर - एकूण वार्षिक ४ विद्यार्थी, शासन निर्णय दि.२५ जुलै, २०१७ अन्वये शिष्यवृत्ती मध्ये रु.४०,०००/- वार्षिक वाढ करण्यात आलेली आहे. तसेच सदर लाभ हा जानेवारी, २०१७ च्या सत्रापासून नव्याने प्रवेश घेतलेल्या तसेच संस्थेत शिक्षण पुढे चालू ठेवलेल्या विद्यार्थ्यांना देय आहे.

पात्रतेचे निकष —

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परीषदेमार्फत राष्ट्रीय इंडियन मिलिटरी कॉलेज डेहराडून ही प्रवेश परीक्षा जून व डिसेंबर अशा दोन सत्रात घेतली जाते. सदर परीक्षेत विद्यार्थी पात्र असावा.

१.मान्यता प्राप्त शाळेमध्ये इयत्ता ७ वी वर्गात शिकत असलेला किंवा इयत्ता ७ वी उत्तीर्ण झालेला विद्यार्थी.

२. प्रवेश घेतेवेळे विद्यार्थ्यांचे वय ०१ जानेवारी रोजी ११.५ (साडे अकरा वर्षे) वर्षापेक्षा कमी व १३ वर्षापेक्षा अधिक नसावे.

३. परीक्षार्थी महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा.

- **परीक्षेचे माध्यम** - हिंदी आणि इंग्रजी
- **परीक्षेचा कालावधी** - प्रत्येक वर्षी ०१ व ०२ जून पुढील वर्षी जानेवारीच्या प्रवेशासाठी आणि ०१ व ०२ डिसेंबर पुढील वर्षी जुलैच्या प्रवेशासाठी
- **परीक्षेचे शुल्क** - आवेदन शुल्क सर्वसाधारण विद्यार्थी रु.६००/- व एससी व एसटी रु.५५५/- चा भारतीय स्टेट बँक चा डीडी कमांडंट, आर.आय.एम.सी.डेहराडून यांचे नावे काढलेला असावा.

- परीक्षेचे विषय-

पेपर १ - इंग्रजी (गुण-१२५, वेळ : ०२ तास)

(Reading Section - 20 marks, Writing Section, 30 marks, Grammar- 75 marks)

पेपर २ - गणित (गुण-२०० वेळ १ तास ३० मिनिटे)

पेपर ३ - सामान्यज्ञान (गुण -७५, वेळ १ तास)

- **मुलाखत** - ५० गुण (मुलाखतीस पात्र ठरण्यासाठी लेखी परीक्षेत ५० टक्के गुण आवश्यक आहे.)

- **परीक्षा केंद्र** - पुणे

- **शिष्यवृत्तीची रक्कम** - महाराष्ट्र शासन निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना प्रत्येक वर्षी रु.४०,०००/- एवढी शिष्यवृत्ती देते. (आर.आय.एम.सी.डेहराडून या संस्थेस रक्कम दिली जाते.)

३. पूर्व उच्च प्राथमिक व पूर्व माध्यमिक शाळातील विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती योजना (इयत्ता ५ वी व इयत्ता ८ वी शिष्यवृत्ती योजना)

- **योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी** - गुणवान विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी पूर्व उच्च प्राथमिक व पूर्व माध्यमिक शाळातील विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती योजना अस्तित्वात आहे. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदे मार्फत घेत असलेल्या स्पर्धात्मक परीक्षांच्या निकालावर प्रामुख्याने गुणवत्तेनुसार शिष्यवृत्त्या दिल्या जातात. इयत्ता ५ वी साठी तीन वर्ष व इयत्ता ८ वी साठी २ वर्षे शिष्यवृत्ती दिली जाते. ही शिष्यवृत्ती शैक्षणिक वर्षात १० महिन्यासाठी दिली जाते. प्रत्येक जिल्ह्याचे ग्रामीण व नागरी क्षेत्रासाठी शिष्यवृत्त्यांचे स्वतंत्र व ठराविक संच निर्धारित केलेले आहेत. शासन निर्णय क्र. एससीएच/२००९/९०/९/केपुयो दि.२२/०७/२०१० अन्वये पुढीलप्रमाणे राज्यात उच्च प्राथमिक शिष्यवृत्ती व माध्यमिक शिष्यवृत्ती संच मंजूर करण्यात आले आहेत. सदरची शिष्यवृत्ती बँकेमार्फत शिष्यवृत्तीधारकाच्या खात्यावर सन २०१०-११ पासून जमा करण्याबाबतचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे.

पात्रतेचे निकष - पूर्व उच्च प्राथमिक व पूर्व माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्ती खालील अटी व शर्तीच्या अधीन राहून देय राहिल.

१. शासनमान्य (शासकीय/अनुदानित/विना अनुदानित/कायम विनाअनुदानित) शाळांमधील विद्यार्थी सदर शिष्यवृत्ती परीक्षा देण्यास पात्र राहतील.

२. आय.सी.एस.ई व सी.बी.एस.ई. अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या शाळांतील विद्यार्थ्यांसाठी, सदर शिष्यवृत्ती परीक्षेस प्रविष्ट होण्यासाठी शासन खाली अटींच्या अधीन राहून मान्यता देत आहे :-

२.१. शिष्यवृत्ती सदर परीक्षेला बसणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रचलित नियमानुसार वयाची अट राहिल.

२.२. सदर विद्यार्थ्यांकडून शिष्यवृत्ती परीक्षेस सध्या प्रचलित असलेले विहित शुल्क आकारण्यात येईल.

२.३. महाराष्ट्र शासन अंतर्गत राबविणाऱ्या शाळांतील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना असलेली परीक्षा फी माफीची सवलत या विद्यार्थ्यांना मिळणार नाही.

२.४ सदर विद्यार्थ्यांची स्वतंत्र गुणवत्ता यादी तयार केली जाईल.

२.५ सदर विद्यार्थी गुणवत्ता यादीत आल्यास पहिल्या ५० विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र दिले जाईल व गुणानुक्रम कळविण्यात येईल. मात्र त्यांना शिष्यवृत्तीची रोख रक्कम दिली जाणार नाही.

२.६ उर्वरित सर्व विद्यार्थ्यांना गुणपत्रके देण्यात येतील.

•परीक्षेसाठी पात्रता –

१. इयत्ता ५ वी व इयत्ता ८ वी मध्ये शिकणारे सर्व अभ्यासक्रमाच्या शाळेतील विद्यार्थी.

२. शिष्यवृत्ती परीक्षेस पात्र होण्यासाठी विद्यार्थी हा महाराष्ट्राचा रहिवासी असावे.

३.सदर शिष्यवृत्ती महाराष्ट्र राज्य परिषद, पुणे यांनी दरवर्षी घेतल्या गेलेल्या स्पर्धा परिक्षेच्या आधारे दिली जाईल.

• परीक्षेचे माध्यम - मराठी, इंग्रजी, हिंदी, उर्दू, गुजराती, तेलगु, सिंधी व कन्नड (सेमी इंग्रजी सर्व माध्यमांसाठी फक्त इंग्रजी माध्यमा व्यतिरिक्त)

- शिष्यवृत्ती परीक्षेसाठी वयोमर्यादा –

विद्यार्थ्यांचे वय १ जून रोजी खाली कोष्टकात दर्शविलेल्या वयापेक्षा जास्त नसावे.

	पूर्व उच्च प्राथमिक शाळा		पूर्व माध्यमिक शाळा	
	मुले	मुली	मुले	मुली
	वर्षे	वर्षे	वर्षे	वर्षे
बिगर मागासलेल्या वर्गासाठी	१२	१२	१५	१५
मागासलेल्या वर्गासाठी	१४	१५	१७	१८

- **परीक्षेची तारीख व दिनांक —**

१. शिष्यवृत्ती परीक्षा दरवर्षी फेब्रुवारी महिन्याच्या **दुसऱ्या/तिसऱ्या रविवारी** घेण्यात यावी.
२. शिष्यवृत्ती परीक्षा महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदेने निश्चित केलेल्या केंद्रावर घेतली जाईल.
३. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदेने घेतलेल्या पूर्व उच्च प्राथमिक व पूर्व माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्ती स्पर्धा परीक्षेच्या अंतिम निकाल यादी मध्ये नाव असावे.
४. शिष्यवृत्ती धारकाच्या समाधानकारक प्रगतीला अनुसरून शिष्यवृत्ती धारकाला शिष्यवृत्ती देण्यात येते.

- **परीक्षेसाठी अर्ज —**

सदर परीक्षेसाठीचे अर्ज हे विद्यार्थी शिकत असलेल्या शाळेच्या मुख्याध्यापकांमार्फत महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदेने ठरविलेल्या वेळापत्रकानुसार ऑनलाईन सादर करावेत.

- **परीक्षा शुल्क —**

सर्वसाधारण विद्यार्थी- प्रवेश शुल्क रु.५०/- व परीक्षा शुल्क रु.१५०/- एकूण शुल्क रु.२००/-

मागासवर्गीय व दिव्यांग विद्यार्थी — प्रवेश शुल्क रु.५०/- परीक्षा शुल्क रु.७५/- एकूण शुल्क रु.१२५/-

शाळा संलग्नता- शुल्क रु.२००/-

- **परीक्षेचे माध्यम -** मराठी/हिंदी/गुजराती/उर्दू/इंग्रजी/सिंधी/तेलगू/कन्नड
- **परीक्षेचे विषय :** अ) पूर्व उच्च प्राथमिक शिष्यवृत्ती परीक्षा (इयत्ता ५ वी)

पेपर १ प्रथम भाषा व गणित (गुण ७५, वेळ : ९० मिनिटे)

पेपर २ तृतीय भाषा व बुद्धीमत्ता चाचणी (गुण ७५, वेळ : ९० मिनिटे)

ब) पूर्व माध्यमिक शिष्यवृत्ती परीक्षा (इयत्ता ८ वी)

पेपर १ प्रथम भाषा व गणित (गुण ७५, वेळ : ९० मिनिटे)

पेपर २ तृतीय भाषा व बुद्धीमत्ता चाचणी (गुण ७५, वेळ : ९० मिनिटे)

वरील विषयांच्या प्रश्नांची काठिण्य पातळी, कठीण प्रश्न ३० टक्के, मध्यम प्रश्न ४० टक्के व सोपे प्रश्न ३० टक्के अशी राहिल.

•**अभ्यासक्रम :-** महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परीषद यांची इ. ५वी व ८वी ची मार्गदर्शक पुस्तिका.

•**वेबसाईट -** <https://www.mscepupppss.in>

• **शिष्यवृत्ती प्रदानाच्या अटी –**

१. शिष्यवृत्ती पात्र विद्यार्थ्यांने लगेचच्या वर्षी मान्यता प्राप्त प्राथमिक/माध्यमिक शाळेत प्रवेश घेतला पाहिजे. जे शिष्यवृत्ती धारक विद्यार्थी शाळेत प्रवेश घेणार नाहीत अशा विद्यार्थ्यांची शिष्यवृत्ती रद्द करण्यात येईल.

२. शिष्यवृत्ती परीक्षा पास झाल्याच्या नंतरच्या वर्षापासून तीन /दोन वर्षे सदर शिष्यवृत्ती चालू राहील, त्यासाठी शिष्यवृत्ती धारकाला नियमित उपस्थिती, चांगले वर्तन व समाधानकारक प्रगती या अटींची पूर्तता करावी लागेल, तसेच शाळा प्रमुखाचे प्रमाणपत्र द्यावे लागेल. यापैकी एकाही अटीची पूर्तता होत नसल्यास पात्र विद्यार्थ्यांस शिष्यवृत्ती मिळणार नाही..

३. विद्यार्थ्यांने शाळा बदल केल्यास, विद्यार्थ्यांने/पालकांने शिष्यवृत्तीसाठी नवीन मुख्याध्यापकामार्फत संबंधित जिल्ह्याच्या शिक्षणाधिकारी माध्यमिक/योजना यांच्याकडे प्रस्ताव सादर करावा.

४. शिक्षण संचालक (योजना) महाराष्ट्र राज्य पुणे यांच्या परवानगी शिवाय कोणीही शिष्यवृत्ती गोठवू शकणार नाही.

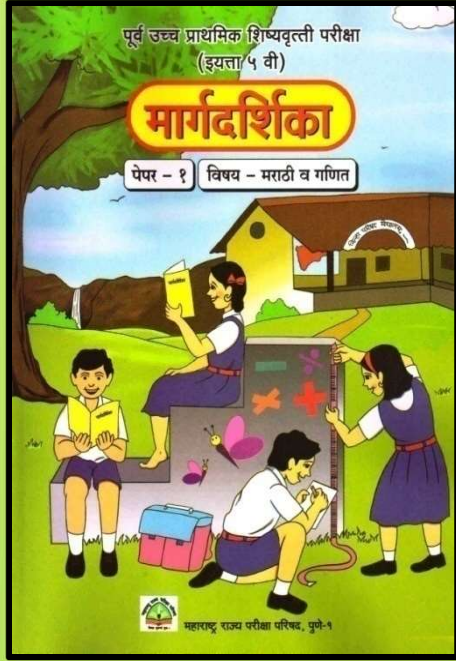
शिष्यवृत्तीचे संच व दर :

अ.क्र	संच	योजनेचे नाव लेखाशिर्ष	निकष	इयत्ता	संच संख्या	देण्यात येणारी शिष्यवृत्ती वार्षिक
1	A	ग्रामीण भागातील प्रज्ञावंत	तालुका निहाय ग्रामीण भागातील सर्वसाधारण विद्यार्थ्यांना देय आहे.	इ. ८ वी	१३८९	रु.३००
2	B	विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती	ग्रामीण अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना प्रदान केली जाते.	इ. ८ वी	४२९	रु.३००
3	C	(२२०२०३४२)	ग्रामीण भूमिहिन शेतमजूरांच्या पाल्यांना शिष्यवृत्ती प्रदान केली जाते.	इ. ८ वी	६०७	रु.३००
4	D		ग्रामीण आदिवासी भागातील अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती प्रदान केली जाते.	इ. ८ वी	१८९	रु.३००

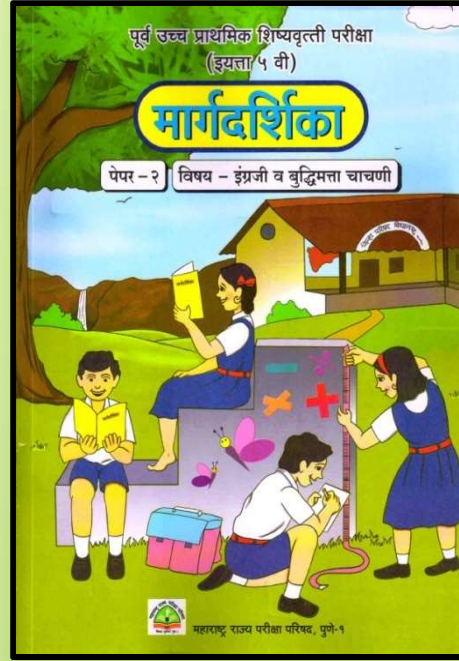
अ.क्र	संच	योजनेचे नाव लेखाशिर्ष	निकष	इयत्ता	संच संख्या	देण्यात येणारी शिष्यवृत्ती वार्षिक
6	E	प्रज्ञावंत विद्यार्थ्यांना	जिल्हयातील ,ग्रामीण भागातील ,गुणवत्ता यादीतील पहिल्या १० विद्यार्थ्यांना दिली जाते.	इ.५ वी व इ.८ वी	२४३ १४५	रु.२५० रु.४००
7	F	सहाय्य (२२०२ ०३८९)	विदर्भातील ११ जिल्हयातील सर्वसाधारण मुले/मुली यांना देय आहे.	इ.५ वी व इ.८ वी	१९ ५८	रु.२५० रु.४००
8	G		विदर्भातील ११ जिल्हयातील सर्वसाधारण मुली देय आहे.	इ.५ वी व इ.८ वी	९३ १७	रु.२५० रु.४००
9	H		विदर्भातील ११ जिल्हयातील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व विमुक्त जाती, भटक्या जमाती मधील रु.२०,०००/-पेक्षा कमी वार्षिक उत्पन्न असणा-या पालकांच्या पाल्यांना शिष्यवृत्ती देय आहे.	इ.५ वी व इ.८ वी	११ १४	रु.२५० रु.४००
10	I		विदर्भातील ११ जिल्हयातील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व विमुक्त जाती, भटक्या जमाती मधील रु.२०,०००/-पेक्षा कमी वार्षिक उत्पन्न असणा-या पालकांच्या मुलींना शिष्यवृत्ती देय आहे.	इ.५ वी व इ.८ वी	२४३ १४५	रु.२५० रु.४००

अ.क्र	संच	योजनेचे नाव लेखाशिर्ष	निकष	इयत्ता	संच संख्या	देण्यात येणारी शिष्यवृत्ती वार्षिक
10	J	प्राथमिक व ग्रामीण भागातील माध्यमिक शाळा सर्वसाधारण विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती योजना शिष्यवृत्ती देय आहे. (२२०२ २३१८)		इ.५ वी व इ.८ वी	८१२४ ६६५०	रु.१००० रु.१५००
11	K	खुली गुणवत्ता शहरी भागातील शिष्यवृत्ती पुर्व सर्वसाधारण विद्यार्थ्यांना माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्ती देय आहे. (२२०२ ०३५१)		इ.५ वी व इ.८ वी	७८६३ ६४३०	रु.१००० रु.१५००
			सर्व लेखाशिर्षाची एकूण बेरीज	इ.५ वी व इ.८ वी	१६६९३ १६५८८	

मार्गदर्शिका पुस्तिका

किंमत रु. 126/-

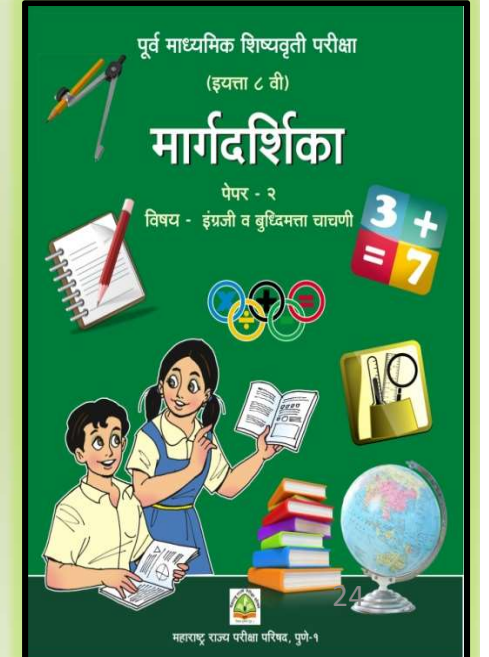
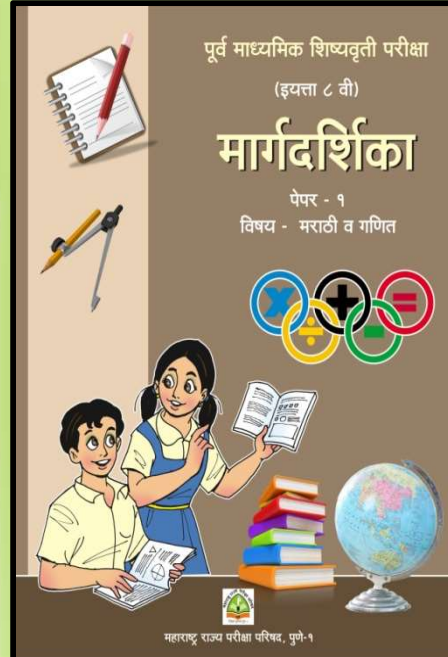

किंमत रु. 118/-

किंमत रु. 164/-

किंमत रु. 154/-

मार्गदर्शिका पुस्तिका उपलब्ध माध्यम

- मराठी
- उर्दु
- हिंदी
- इंग्रजी

उपरोक्त मार्गदर्शिका महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळाच्या (बालभारती) कोणत्याही विभागीय भांडारातून खरेदी केल्यास छापील किंमतीवर 15% सवलत देण्यात येते.

❖ ४. धार्मिक अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी असलेली केंद्रपुरस्कृत मॅट्रिकपूर्व शिष्यवृत्ती योजना (Pre-Matric Scholarship For Minority)

प्रस्तावना :-

धार्मिक अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी मा.प्रधानमंत्री यांनी १५ कलमी कार्यक्रमांतर्गत धार्मिक अल्पसंख्यांक इयत्ता १ली ते १०वी पर्यंतच्या सर्व शासकीय निमशासकीय खाजगी शाळांमधून शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी मॅट्रिकपूर्व शिष्यवृत्ती योजना शासनाने दिनांक २३ जुलै २००८ पासून सुरु केली आहे. धार्मिक अल्पसंख्याकांमध्ये केंद्र शासनाने मुस्लिम, ख्रिश्चन, शीख, बौद्ध, पारशी व जैन या धर्माचा समावेश केलेला आहे.

सन २०१५-१६ पासून अल्पसंख्याक मॅट्रिकपूर्व शिष्यवृत्ती ही योजना शिक्षण संचालनालय (योजना) संचालनालयाकडून राबविली जाते.

केंद्रशासनाच्या दिनांक २९/११/२०२२ रोजीच्या पत्रान्वये सदर योजना शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ या वर्षापासून फक्त इयत्ता ९वी व १०वी साठी लागू राहिल.

- या योजनेची अंमलबजावणी केंद्रशासनाच्या www.scholarships.gov.in या संकेतस्थळावरून करण्यात येत आहे. तसेच पात्र लाभार्थ्यांना शिष्यवृत्तीचा लाभ Public Finance Management System - PFMS मार्फत संबंधितांच्या बँक खात्यावर परस्पर Direct Benefit Transfer (DBT) द्वारे जमा केली जाते.
- उद्दिष्ट्ये :-
 १. अल्पसंख्यांक समाजातील आर्थिकदृष्ट्या मागास गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना इयत्ता १०वी पर्यंत शिक्षणासाठी प्रोत्साहन मिळणे.
 २. अल्पसंख्यांक विद्यार्थ्यांची मोठ्या प्रमाणावर होणारी गळती थांबविणे.
 ३. अल्पसंख्यांक पालकांना त्यांच्या पाल्यास शाळेत पाठविण्यासाठी उत्तेजन देणे.
 ४. अल्पसंख्यांक मुलांच्या पालकांचा त्यांच्या पाल्यांच्या शिक्षणावर होणा-या खर्चाचा भार कमी करणे.
 ५. शिक्षणाद्वारे अल्पसंख्यांक मुलांचे सक्षमीकरण करणे.
 ६. अल्पसंख्यांक समाजाची सामाजिक/आर्थिक उन्नती होण्यास मदत होणे.

पात्रतेचे निकष:-

१. शासन मान्यताप्राप्त सर्व व्यवस्थापनाच्या अनुदानित / विनाअनुदानित / स्वयंअर्थसहाय्यित शाळांतील इयत्ता ९वी व १०वी मध्ये शिकणारे/शिकणाऱ्या अल्पसंख्याक समाजातील पात्र विद्यार्थी / विद्यार्थीनी
२. मागील शैक्षणिक वर्षात ५० टक्केपेक्षा अधिक गुण असणे आवश्यक आहे.
३. पालकांचे वार्षिक उत्पन्न रु. एक लाखापेक्षा जास्त नसावे.
४. एका कुटुंबातील २ पेक्षा अधिक पाल्यांना या शिष्यवृत्तीचा लाभ घेता येणार नाही.

५. एकूण पात्र विद्यार्थ्यांपैकी ३० टक्के शिष्यवृत्ती विद्यार्थीनींसाठी राखीव आहे.
६. आधारकार्ड नंबर असणे आवश्यक आहे. आधारकार्ड बँक खात्याशी जोडणे आवश्यक आहे.
७. जे विद्यार्थी ते शिकत असलेल्या शाळांच्या वसतिगृहात राहत असतील अथवा राज्य शासनाच्या वसतिगृहात राहत असतील केवळ तेच विद्यार्थी या योजनेत वसतिगृहाचे विद्यार्थी गणले जातील.
८. विद्यार्थ्यांकडून शाळेच्या शिस्तीचा अथवा शिष्यवृत्तीच्या कोणत्याही अटी व शर्तीचा भंग झाल्यास शिष्यवृत्ती स्थगित करण्यात येईल अथवा संपुष्टात आणण्यात (रद्द करण्यात) येईल.

९. जर एखाद्या विद्यार्थ्यास चुकीच्या माहितीच्या आधारे शिष्यवृत्ती दिली गेल्याचे निदर्शनास आल्यास त्या विद्यार्थ्याची शिष्यवृत्ती तात्काळ रद्द करण्यात येईल व त्यास प्रदान करण्यात आलेल्या शिष्यवृत्तीच्या रकमेची वसूली करण्यात येईल.
१०. कोणत्याही कारणामुळे एका शैक्षणिक वर्षाचे अंतर पडल्यास नूतनीकरण शिष्यवृत्ती अर्ज भरता येणार नाही. तसेच शिष्यवृत्तीच्या नियमांच्या आधारे एकदा बंद केलेली शिष्यवृत्ती कोणत्याही परिस्थितीत पुनरुज्जीवित केली जात नाही.
११. शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज करावयाचे शैक्षणिक वर्ष संपल्यानंतर कोणत्याही प्रकारच्या फरकासाठी विद्यार्थ्याचा दावा विचारात घेतला जाणार नाही.

शिष्यवृत्ती दर

अ.नं.	बाब	वसतिगृहात राहणारे विद्यार्थी	वसतिगृहाबाहेरील विद्यार्थी
१	प्रवेश शुल्क	र.५००/- प्रति वर्ष प्रत्यक्षात असलेल्या शुल्काच्या मर्यादेत	र.५००/- प्रति वर्ष प्रत्यक्षात असलेल्या शुल्काच्या मर्यादेत
२	शिक्षण शुल्क	रू.३५०/- प्रतीमाह प्रत्यक्षात असलेल्या शुल्काच्या मर्यादेत	रू.३५०/- प्रतीमाह प्रत्यक्षात असलेल्या शुल्काच्या मर्यादेत
३	<u>परिरक्षण भत्ता</u> शैक्षणिक वर्षातील १० महिन्याकरीता अनुज्ञेय		
	१) इयत्ता १ ली ते ५ वी	-----	रू.१००/- प्रतिमाह (१० महिने)
	२) इयत्ता ६ वी ते १० वी	रू.६००/- प्रतिमाह (१० महिने) प्रत्यक्षात असलेल्या शुल्काच्या मर्यादेत	रू.१००/- प्रतिमाह (१० महिने)

नवीन (फ्रेश) विद्यार्थ्यांना धर्मनिहाय शिष्यवृत्ती कोटा

धर्म	मुस्लिम	ख्रिश्चन	बौद्ध	जैन	पारसी	शीख	एकूण
कोटा	१६६४०४	१३८५६	८३७८७	१७९६५	५७५	२८६४	२८५४५१

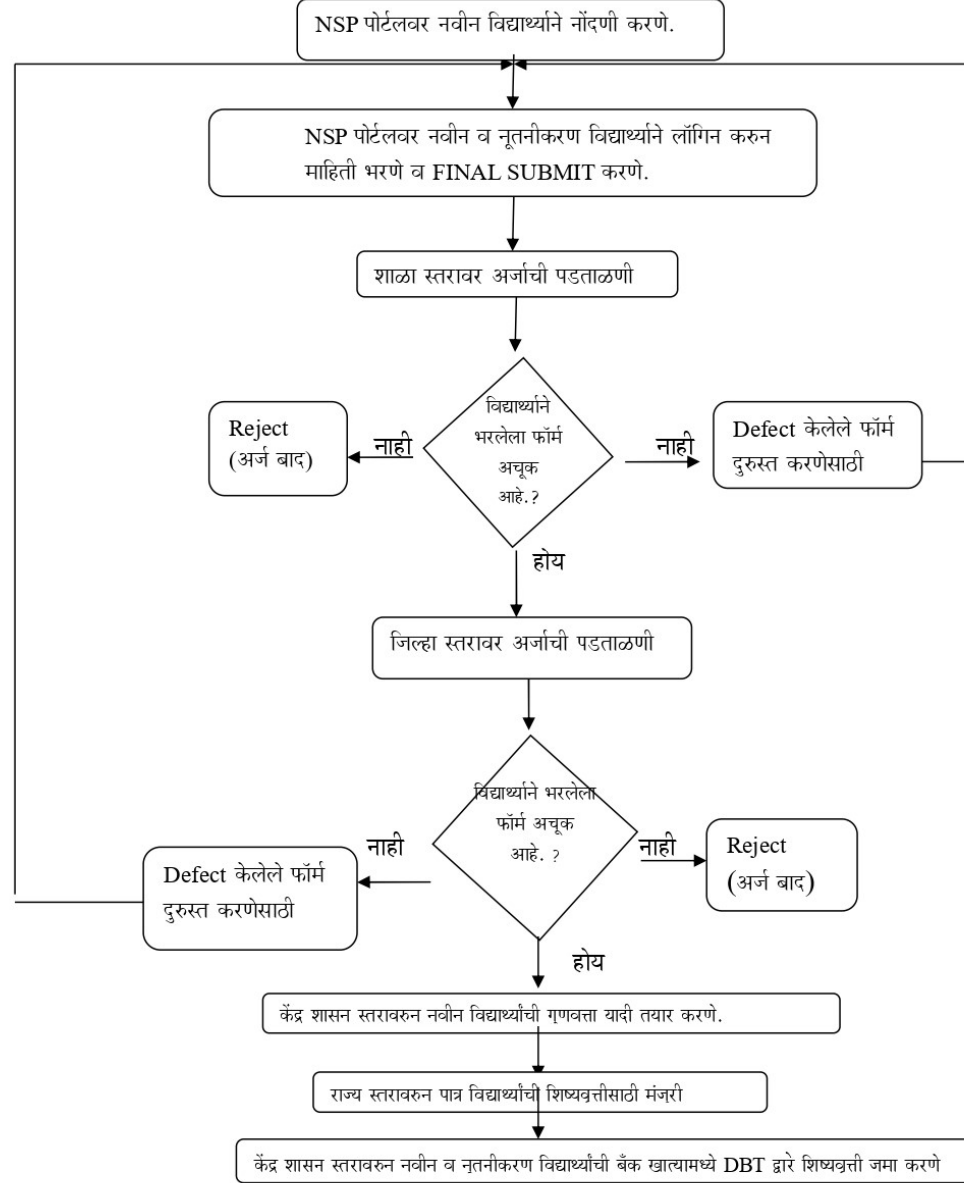
प्रि-मॅट्रिक शिष्यवृत्ती वर्षनिहाय माहिती

अ. क्र.	सन	विद्यार्थी संख्या (प्राप्त अर्ज संख्या)	मंजूर शिष्यवृत्ती विद्यार्थी संख्या	वितरित शिष्यवृत्ती विद्यार्थी संख्या	शिष्यवृत्तीची रक्कम रु.
1	2020-21	1163608	745565	734819	81.65 cr
2	2021-22	1086183	831783	802121	88.85 cr
3	2022-23	1140439	* कार्यवाही सुरु आहे		

* ज्या विद्यार्थांचे बँक खाते तपशील चुकीचे असते अशा विद्यार्थांना बँक खाते तपशील दुरुस्त करण्यासाठी एक संधी देण्यात येते पण विद्यार्थाने विहित मुदतीमध्ये बँक खाते तपशील दुरुस्त करणे आवश्यक आहे.

धार्मिक अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी असलेली केंद्रपुरस्कृत मॅट्रिकपूर्व शिष्यवृत्ती योजना

योजनेच्या ऑनलाईन प्रक्रियेचा ओघ तक्ता (Flow Chart)

५.धार्मिक अल्पसंख्याक विद्यार्थीनींसाठी बेगम हजरत महल राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती योजना (BHMNS)

- **पार्श्वभूमी :-** अल्पसंख्याक समाजातील गुणवंत मुलींसाठी बेगम हजरत महल राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती ही योजना पूर्वी अल्पसंख्याक मुलींसाठी मौलाना आझाद राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती म्हणून ओळखली जात होती आणि ती दि.०३.०५.२००३ रोजी विज्ञान भवन, नवी दिल्ली येथे आयोजित अल्पसंख्याकाच्या शैक्षणिक आणि आर्थिक विकासाच्या परिषदेत भारताचे तत्कालीन पंतप्रधान अटल बिहारी वाजपेयी यांनी सुरु केली होती. सन २०२१-२२ पासून इयत्ता ९वी ते १२वी मधील अल्पसंख्याक मुलींसाठी सदर योजनेची अंमलबजावणी शिक्षण संचालनालय (योजना) कार्यालयामार्फत राबविली जाते.

सदर योजना अल्पसंख्याक (मुस्लीम, ख्रिशन, शीख, बौध्द, पारसी व जैन) समाजातील इयत्ता ९वी ते १२वी पर्यंतच्या मुलींसाठी आहे.

या योजनेची अंमलबजावणी केंद्रशासनाच्या www.scholarships.gov.in या संकेतस्थळावरून करण्यात येत आहे. तसेच पात्र लाभार्थ्यांना शिष्यवृत्तीचा लाभ Public Finance Management System - PFMS मार्फत संबंधितांच्या बँक खात्यावर परस्पर Direct Benefit Transfer (DBT) द्वारे जमा केली जाते.

- उद्दिष्टे :-

१. अल्पसंख्याक समाजातील मुलींना शिक्षणासाठी प्रोत्साहन देणे.
२. ज्या मुली आर्थिक सहाय्या अभावी त्यांचे शिक्षण चालू ठेवू शकत नाही अशा मुलींना मदत करणे.
३. सदर शिष्यवृत्तीच्या रकमेमधून विद्यार्थीनींना शाळा/कॉलेजचे शुल्क, अभ्यासक्रमाची पाठ्यपुस्तके खरेदी, शैक्षणिक स्टेशनरी साहित्य खरेदी व वस्तीगृहाची फी इ. खर्चासाठी मदत करणे.

- पात्रतेचे निकष:-
- शासनमान्यता प्राप्त सर्व व्यवस्थापनाच्या अनुदानित / विनाअनुदानित / स्वयंअर्थसहाय्यित शाळांतील इयत्ता ९वी ते १२वी मध्ये शिकणाऱ्या अल्पसंख्यांक समाजातील पात्र विद्यार्थीनी.
- मागील शैक्षणिक वर्षात ५० टक्केपेक्षा अधिक गुण असणे आवश्यक आहे.
- पालकाचे वार्षिक उत्पन्न रु. २ लाखापेक्षा कमी असावे.
- उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र हे सक्षम अधिकाऱ्याच्या सहीचे असणे बंधनकारक आहे.
- एका कुटुंबातील २ पेक्षा अधिक पाल्यांना या शिष्यवृत्तीचा लाभ घेता येणार नाही.
- आधारकार्ड नंबर असणे तसेच बँक खात्याशी जोडणे आवश्यक आहे.
- इतर कोणत्याही शिष्यवृत्तीचा लाभ घेतलेला नसावा.

- शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज करावयाचे शैक्षणिक वर्ष संपल्यानंतर कोणत्याही प्रकारच्या फरकासाठी विद्यार्थ्यांचा दावा विचारात घेतला जाणार नाही.
- विद्यार्थ्यांकडून शाळेच्या शिस्तीचा अथवा शिष्यवृत्तीच्या कोणत्याही अटी व शर्तीचा भंग झाल्यास शिष्यवृत्ती स्थगित करण्यात येईल अथवा संपुष्टात आणण्यात येईल.
- जर एखाद्या विद्यार्थ्यास चुकीच्या माहितीच्या आधारे शिष्यवृत्ती दिली गेल्याचे निदर्शनास आल्यास त्यास प्रदान करण्यात आलेल्या शिष्यवृत्तीच्या रकमेची वसूली करण्यात येईल.

शिष्यवृत्तीचे दर :-

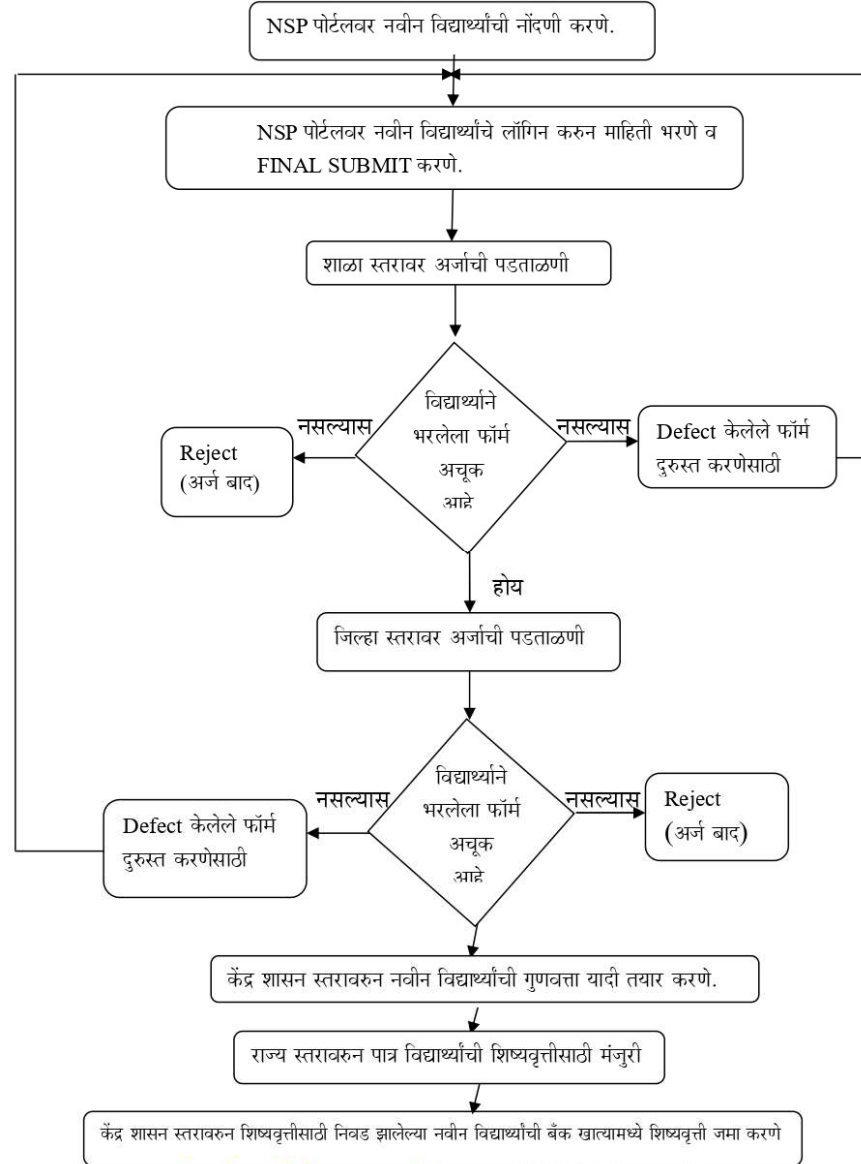
- इयत्ता ९वी व इयत्ता १०वी च्या मुलींना वार्षिक रुपये ५,०००/-
- ११ वी व १२ वी च्या मुलींसाठी वार्षिक ६,०००/- रुपये

- **आवश्यक कागदपत्रे/प्रमाणपत्रे :-**
- विद्यार्थी शाळेत शिकत असल्याबाबतचे मुख्याध्यापकांचे बोनाफाईड प्रमाणपत्र.
- मागील वर्षातील इयत्तेचे गुणपत्रक.
- धर्माबाबत पालकांचे स्वयंघोषित प्रमाणपत्र.
- पालकांच्या उत्पन्नाबाबत सक्षम प्राधिकायाचे प्रमाणपत्र.
- रहिवासाचा पुरावा.
- बँक पासबुकच्या पहिल्या पानाची झेरॉक्स प्रत/चेकची प्रत.
- विद्यार्थ्याचा स्वयंसाक्षांकित फोटोग्राफ.
- आधारकार्ड.

संपर्क :-

- शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक /योजना) जिल्हा परिषद
- संबंधित शाळांचे मुख्याध्यापक

धार्मिक अल्पसंख्याक विद्यार्थीनीसाठी बेगम हजरत महल राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती योजना
योजनेच्या ऑनलाईन प्रक्रियेचा ओघ तक्ता (Flow Chart)

www.scholarships.gov.in

(NSP Portal)

❖ ६. दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी असलेली प्रि-मॅट्रिक शिष्यवृत्ती योजना

(Pre-Matric Scholarship For Student with Disabilities)

प्रस्तावना :-

दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या सामाजिक, आर्थिक सक्षमीकरणात शिक्षण अतिशय निर्णायक भुमिका बजावते. शिक्षणाची ही महत्त्वपूर्ण भुमिका लक्षात घेऊन राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्वे, भारतीय संविधान आणि दिव्यांग व्यक्ती अधिकार कायदा २०१६ अन्वये दिव्यांग व्यक्तींना शिक्षणाचा अधिकार प्राप्त करण्यासाठी राज्यांची भुमिका अधोरेखित करण्यात आलेली आहे. अनुच्छेद ४१ भाग ४ अन्वये दिव्यांगांच्या काम करण्याचा अधिकार सुरक्षित करण्यासाठी राज्य प्रभावी तरतुदी करेल असे नमुद आहे.

सन २०२२-२३ पासून सदर योजनेची अंमलबजावणी शिक्षण संचालनालय (योजना) कार्यालयामार्फत राबविली जात आहे. केंद्र सरकारद्वारे इयत्ता ९वी व १०वी मधील दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी (Disabled Students) सदर शिष्यवृत्ती दिली जाते.

या योजनेची अंमलबजावणी केंद्रशासनाच्या www.scholarships.gov.in या संकेतस्थळावरून करण्यात येत आहे. तसेच पात्र लाभार्थ्यांना शिष्यवृत्तीचा लाभ [Public Finance Management System - PFMS](#) मार्फत संबंधितांच्या बँक खात्यावर परस्पर [Direct Benefit Transfer \(DBT\)](#) द्वारे जमा केली जाते.

उद्दिष्टे

१. दिव्यांग विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी प्रोत्साहन देणे.
२. दिव्यांग विद्यार्थ्यांची गळती थांबविणे.
३. पालकांना त्यांच्या पाल्यांना शाळेत पाठविणेसाठी प्रोत्साहन देणे.
४. पाल्यांच्या शिक्षणावर होणाऱ्या खर्चाचा भार कमी करणे.
५. दिव्यांग विद्यार्थ्यांचे सक्षमीकरण करून त्यांना शिक्षण प्रवाहात राहणेसाठी मदत करणे.

- शिष्यवृत्तीचे दर :-

Item	Day scholar	Hosteller
Maintenance allowance (per month)	500/-	800/-
Book Grant (per annum)	1000/-	1000/-

Sr. No	Type of Disability	Amount per Annum
1	Visually Impaired	4,000/-
2	Hearing Impaired	2,000/-
3	Physically Disabled (OH)	2,000/-
4	Intellectual Disabilities	4,000/-
5	All other type of disability not covered under the above	2,000/-

पात्रतेचे निकष:-

- अनुदानित शाळांतील इयत्ता ९वी व १०वी च्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांना (CwDs) प्रि-मॅट्रिक शिष्यवृत्ती दिली जाते.
- सदर विद्यार्थ्यांचे दिव्यांगत्वाचे प्रमाण ४० टक्के किंवा जास्त असावे.
नियमानुसार सक्षम अधिकाऱ्याचे दिव्यांगत्वाचे वैध प्रमाणपत्र हे Rights of Persons with Disabilities Act २०१६ मध्ये निकषानुसार असावे.
- एकाच पाल्यांच्या २ पेक्षा अधिक अक्षम (दिव्यांग) पाल्यांना ही शिष्यवृत्ती लागू नाही. मात्र दुसरे अपत्य जुळे असल्यास त्यांना सदर शिष्यवृत्तीचा लाभ देता येईल.
- सदर शिष्यवृत्ती एका इयत्तेला एका शैक्षणिक वर्षासाठीच लागू राहिल.
विद्यार्थ्याने तीच इयत्ता रिपीट केल्यास या शिष्यवृत्तीचा लाभ घेता येणार नाही.

- जर विद्यार्थ्याला एकापेक्षा जास्त शिष्यवृत्ती लागु होत असतील तर विद्यार्थ्याने त्याच्या सोयीनुसार लाभाची (लाभदायी) शिष्यवृत्ती स्विकारुन दुसरी शिष्यवृत्ती वरिष्ठ कार्यालयास कळवुन रद्द करवुन घ्यावी. मात्र विद्यार्थी निवास, निवासासाठी देय अनुदान, किंवा अशा प्रकारची राज्यशासनाची किंवा इतर स्त्रोतांकडुन पुस्तके किंवा इतर शैक्षणिक साहित्य खरेदीसाठी प्राप्त मदत स्विकारु शकतात.
- शिष्यवृत्तीधारक जर केंद्रशासनाच्या किंवा राज्यशासनाच्या अर्थसहाय्यित परीक्षाकेंद्रावर प्रशिक्षण घेत असतील तर ही शिष्यवृत्ती सदर कालावधीसाठी बंद राहिल.
- पालकांचे उत्पन्नाच्या सर्व स्त्रोतातुन प्राप्त वार्षिक उत्पन्न रु. २,५०,०००/- पेक्षा जास्त नसावे.

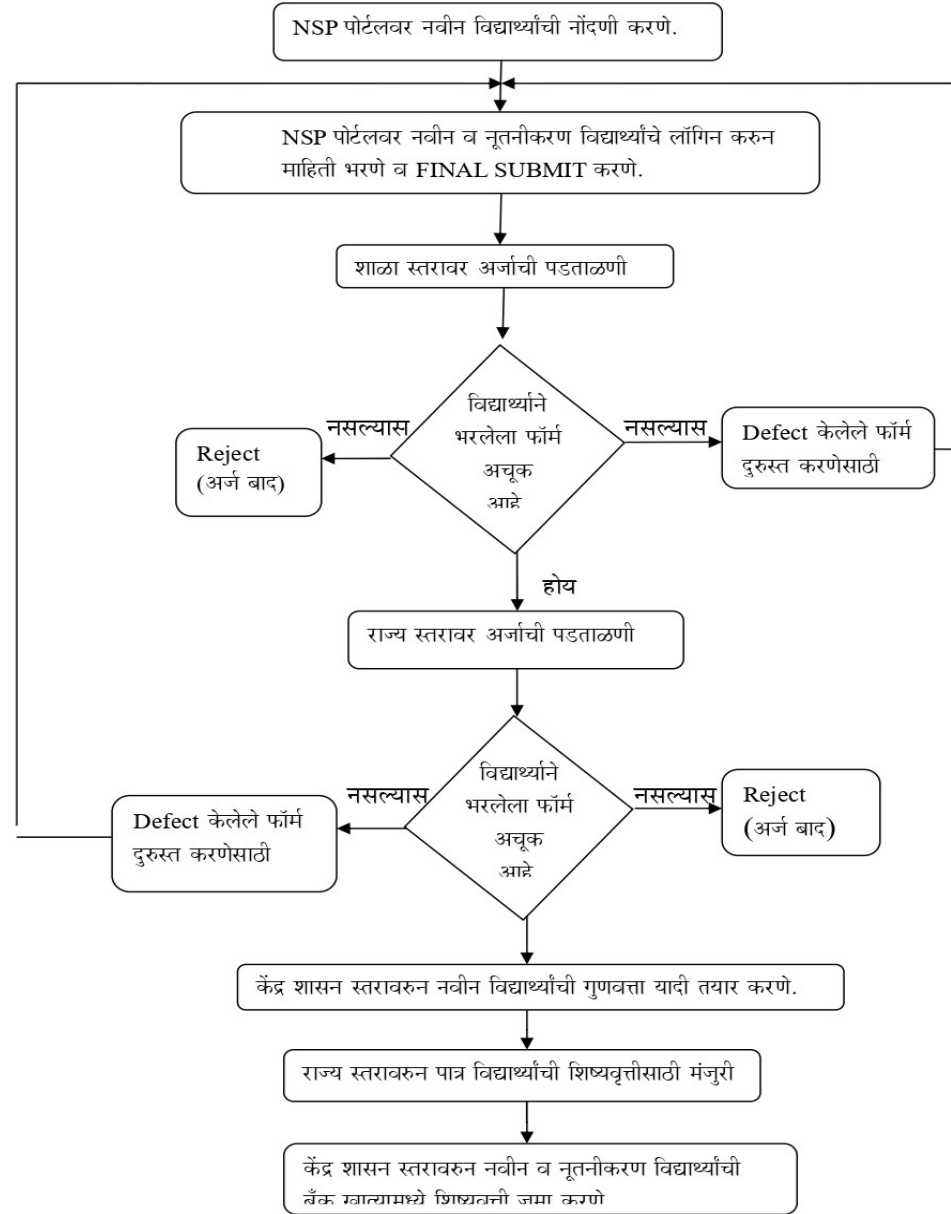
आवश्यक कागदपत्रे/प्रमाणपत्रे :-

१. विद्यार्थ्याचा फोटो.
२. वयाचा दाखला.
३. पालकांच्या उत्पन्नाचा दाखला (सक्षम अधिकारी यांच्या सहीचा)
४. मागील वर्षातील इयत्तेचे गुणपत्रक.
५. दिव्यांगत्वाचे प्रमाणपत्र (Disability Certificate), (Unic Disability Identity Card)
६. आधारकार्ड.

संपर्क :-

- शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक /योजना) जिल्हा परिषद
- संबंधित शाळांचे मुख्याध्यापक

योजनेच्या ऑनलाईन प्रक्रियेचा ओघ तक्ता (Flow Chart)

७. कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना देण्यात येणा-या शासकीय खुली गुणवत्ता शिष्यवृत्ती (२२०२ ०३७१)

योजनेची उद्दिष्टे व व्याप्ती :

- सन १९७६-७७ पासून कनिष्ठ महाविद्यालयातील टप्पा अस्तित्वात आल्यापासून या स्तरावरील विद्यार्थ्यांना खुल्या गुणवत्ता शिष्यवृत्त्या देण्यात येतात.
- माध्यमिक शालांत परिक्षेत कमीत कमी ६० टक्के गुण मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेनुसार ही शिष्यवृत्ती देण्यात येते.
- समाधानकारक प्रगती आणि कनिष्ठ महाविद्यालय पहिल्या वर्षाच्या (इ. ११ वी च्या) अखेरीस घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेत किमान ४५ टक्के गुण मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना या शिष्यवृत्त्या इयत्ता १२ वी पर्यंत चालू राहते.
- सदर योजना ही डीबीटी पोर्टलवर कार्यान्वित असून विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीची रक्कम त्यांच्या बँक खात्यात जमा करण्यात येते.
- सदर शिष्यवृत्ती साठी जिल्ह्यानुसार संच संख्या ठरवून देण्यात आलेली आहे.

शिष्यवृत्तीचे संच व दर :

शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक / १०९५ / (८५/९५) माशी -८
दिनांक १५ ऑक्टोबर १९९६ अन्वये सदरहू शिष्यवृत्तीचे संच ४८०० मंजूर आहे.

इयत्ता	मंजूर संच	दर (दहा महिन्यासाठी)
इ. ११ वी	४८००	रु .५०/- द.म. (दहा महिन्यासाठी रु.५००)
इ. १२ वी	४८००	रु .५०/- द.म. (दहा महिन्यासाठी रु.५००)

पात्रतेचे निकष :

- १.माध्यमिक शालांत परिक्षेत कमीत कमी ६० टक्के गुण मिळविणे आवश्यक.
- २. कनिष्ठ महाविद्यालय पहिल्या वर्षाच्या (इ. ११ वी च्या) अखेरीस घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेत किमान ४५ टक्के गुण मिळविल्यास इयत्ता १२ वी मध्ये शिष्यवृत्ती पुढे चालू राहते.
- ३.डीबीटी पोर्टलमार्फत विद्यार्थ्यांने विहित मुदतीत अर्ज करणे आवश्यक.

८.आर्थिकदृष्टया मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना राज्य शासनाची खुली गुणवत्ता शिष्यवृत्ती (२२०२१२५१)

योजनेची उद्दिष्टे व व्याप्ती :

- आर्थिकदृष्टया मागासवर्गातील हुशार मुले /मुली जे माध्यमिक शालांत परीक्षेत पहिल्याच वेळी शेकडा ५० टक्के गुण मिळवून उत्तीर्ण झाले आहेत अशाना पुढील उच्च शिक्षणापासून वंचित राहू नये म्हणून ही शिष्यवृत्ती देण्यात येते.
- इयत्ता ११वी मध्ये ५० टक्के गुण मिळवून पहिल्याच वेळी उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना ही शिष्यवृत्ती १२ वी पर्यंत चालू राहते.
- ही शिष्यवृत्ती फक्त कनिष्ठ महाविद्यालयीन स्तरासाठी उपलब्ध आहे.
- ही शिष्यवृत्ती योजना डीबीटी पोर्टलमार्फत कार्यान्वित आहे.

शिष्यवृत्तीचे संच व दर :

- शालेय शिक्षण विभाग शासन निर्णय क्रमांक एससीएच/८५/९५/माशि-८ दिनांक १५/१०/९६ च्या निर्णयाअन्वये ३२०० शिष्यवृत्त्या मंजूर केल्या आहेत.
- शिष्यवृत्तीचे दर वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी व वसतीगृहात न राहणारे विद्यार्थी यांचे वेगवेगळे आहे.

इयत्ता ११ वी १२ वी	एकूण मंजूर संच प्रत्येकी ११ वी व १२ वी	शिष्यवृत्तीचे द.म.दर (दर वर्षी फक्त १० महिन्यासाठी)			
		वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी	वसतीगृहा त राहणा-या विद्यार्थीनी	वसतीगृहात न राहणारे विद्यार्थी	वसतीगृहात न राहणा-या विद्यार्थीनी
विज्ञान शाखा	२०००	१४०	१६०	८०	१००
वाणिज्य शाखा	८००				
कला शाखा	४००				

पात्रतेचे निकष :

१. माध्यमिक शालांत परिक्षेत कमीत कमी ५० टक्के गुण मिळविणे आवश्यक.
२. कनिष्ठ महाविद्यालय पहिल्या वर्षाच्या (इ. ११ वी च्या) अखेरीस घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेत पहिल्याच प्रयत्नात किमान ५० टक्के गुण मिळविल्यास इयत्ता १२ वी मध्ये शिष्यवृत्ती पुढे चालू राहते.
३. डीबीटी पोर्टलमार्फत विद्यार्थ्यांने विहित मुदतीत अर्ज करणे आवश्यक.
४. इ.बी.सी. योजनेतर्गत फी सवलतीसाठी पालकांची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु.१,००,०००/- पर्यंत वाढविण्यात आलेली आहे.

९. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांना भारत सरकारची संस्कृत शिष्यवृत्ती (२२०२१०६२, २२०२१०७१)

- शासन निर्णय : दिनांक २० ऑक्टोबर, १९९८
- लाभार्थी : ४००.
- पात्रता : इ. ८ वी व इ. १० वी मध्ये वार्षिक परीक्षेत संस्कृत या विषयात प्राप्त केलेल्या गुणवत्तेवर.
- लाभ : १) इ. ९ वी ते १० वी साठी रु. १००/- द.म. (१० म.)
२) इ. ११ वी ते १२ वी साठी रु. १००/- द.म. (१० म.)
- नुतनीकरण : इ. ८ वी मधील वार्षिक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयात प्राप्त केलेल्या गुणवत्तेवर इ. ९ वी व १० वी आणि १० वी च्या गुणवत्तेवर इ. ११ वी व १२ वी मध्ये शिष्यवृत्ती प्रदान केली जाते.

❖ १०.मराठी भाषा फाऊंडेशन योजना (१०० % राज्य शासन पुरस्कृत)

▶ शासन निर्णय:-

सामान्य प्रशासन विभाग क्र. आरएमएन२००४ / ४०५ / प्र.क्र.३३

(२)/०४/३५ दिनांक. ०२/११/२००४ आणि समक्रमांक दिनांक :- २७/०४/२०१५

▶ लाभार्थी :- इंग्रजी माध्यम वगळता इतर अमराठी शाळांमध्ये शिकत असलेले इयत्ता ८ वी ते १०वी चे अल्पसंख्याक विद्यार्थी.

▶ उद्देश :-

मराठी भाषेवर पुरेसे प्रभुत्व नसलेले राज्यातील अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवार हे इतर सर्वसाधारण उमेदवारांच्या तुलनेत विविध स्पर्धापरीक्षांमध्ये मागे पडतात. त्यांना केंद्रीय लोकसेवा आयोग/महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या विविध स्पर्धापरीक्षांमध्ये यशाच्या पुरेशा संधी उपलब्ध करून देणे.

स्वरूप :- इयत्ता ८वी ते १०वीच्या अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांना शाळेच्या वेळेपूर्वी किंवा नंतर एक तास विहीत केलेल्या मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमाची मानसेवी शिक्षकांमार्फत अंमलबजावणी.

नियुक्तीचे निकष :-

अल्पसंख्याक समूहातील इयत्ता ८ वी, ९ वी व १० वी या तीनही वर्ग मिळून अल्पसंख्याक विद्यार्थी संख्या

- **१८० ते २०० - १ मानसेवी शिक्षक**
 - **२०० पेक्षा जास्त मात्र ३०० पेक्षा कमी - २ मानसेवी शिक्षक**
 - **त्यापुढे १५० विद्यार्थी संख्येसाठी १ शिक्षक**
-
- **योजनेचा कालावधी जुलै ते मार्च (९ महिने)**
 - **मानसेवी शिक्षक मानधन — दरमहा रु. ५,०००/-**

वर्षानिहाय सांख्यिकीय माहिती

वर्ष	शाळा संख्या	विद्यार्थी संख्या	एकूण अनुदान मागणी		वितरीत मानधन		प्रलंबित मानधन वितरण		अनुपस्थित मानसेवी शिक्षक	शिल्लक अनुदान (रु. लाखात)
			शिक्षक	रक्कम	शिक्षक	रक्कम	शिक्षक	रक्कम		
२०१६-१७	६९४	१५७४३१	९२३	४१५.३५	९०६	४०१.८७	०	०	१६	१३.४८
२०१७-१८	५४८	१२७२६३	६९५	३१२.७५	६६३	२९४	०	०	१९	१८.५५
२०१८-१९	६६२	१५६२१०	९३६	४२१.२	९२८	४०४.३४	०	०	२३	२२.८९
२०१९-२०	६८८	१७५५४९	१०१५	४५६.७५	९८२	४४०.८६	१	०.१५	३३	१५.५८
२०२०-२१	शैक्षणिक वर्ष सन २०२०-२१ व २०२१-२२ मध्ये ही योजना कोव्हिड-१९ च्या पार्श्वभूमीवर दि. २.११.२०२० अल्पसंख्याक विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांच्या पत्रान्वये राबविण्यात आले नाही.									
२०२१-२२										
२०२२-२३	४४०	१६९७७८	कार्यवाही सुरु आहे.							

11. 12 व्या पंचवार्षिक योजनेत केंद्र पुरस्कृत बहु क्षेत्र विकास कार्यक्रमांतर्गत (MsDP) मान्यता प्राप्त राज्यातील संबंधित ०९ जिल्ह्यातील ०८ गट व ०६ शहराकरिता सायबर ग्राम योजना

- प्रस्तावना :-

उपरोक्त शासननिर्णयान्वये राज्यातील ०९ जिल्ह्यातील ०८ गट व ०६ शहरांचा समावेश केला आहे. सदर योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी संचालक, अल्पसंख्यांक व प्रौढ शिक्षण संचालनालय, पुणे यांनी प्रधान सल्लागार, CSC e-Governance Service India Ltd. नवी दिल्ली (CSC-SPV) यांच्या मदतीने **Standard Oprating Procedure (SOP)** तयार करावी. या (SOP) मध्ये अर्हताप्राप्त अल्पसंख्यांक विद्यार्थ्यांची निवड करण्याची कार्यपद्धती, संबंधित ०९ जिल्ह्यातील ०८ गट व ०६ शहरातील अर्हताप्राप्त अल्पसंख्यांक विद्यार्थ्यांचा तपशील, केंद्रीय Basic Computer Concepts (BCC) अभ्यासक्रमाचे माध्यम, प्रशिक्षण कार्यपद्धती, Online परीक्षेची कार्यपद्धती, प्रमाणपत्र प्रदान करण्याची कार्यपद्धती, संगणक प्रशिक्षणाचे वेळापत्रक, प्रशिक्षणाचे मूल्यमापन, प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतरची कार्यपद्धती, केंद्र अ राज्य अनुदान वितरणाचे टप्पे, उपयोगिता प्रमाणपत्र, लवाद इ. बाबींवर अंमलबजावणी करण्यात येते. सदर योजना सन २०१७-१८ मध्ये सुरु झाली.

- उद्दिष्टे :-
- अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांना संगणकाचे ज्ञान देणे.
- संगणक साक्षरता निर्माण करणे.
- संगणक ज्ञानावर आधारित कौशल्य विकसित करणे.
- आर्थिक, सामाजिक व सरकारी सेवा प्राप्त होण्यासाठी उपयुक्त संगणकीय कौशल्य प्राप्त करून देणे.
- माहिती तंत्रज्ञान प्राप्त करून घेणे कामी इंटरनेटचे ज्ञान प्राप्त करून देणे.
- तीस तासांच्या कालावधी करिता इंटरनेट सुविधा मोफत उपलब्ध करून देणे.

- **लाभार्थी :-** मान्यता प्राप्त मदरसा व अल्पसंख्याक शाळांमधील संगणक प्रशिक्षणापासून वंचित राहिलेले इयत्ता ६वी ते १०वी मध्ये शिक्षण घेणारे अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थी.
- **अर्थसहाय्य :-** सायबर ग्राम योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी केंद्र अ राज्य हिस्सा ६०:४० असा आहे. प्रति विद्यार्थी अंदाजे रु.१,५५५/- च्या मर्यादेत सन २०१७-१८ या वर्षासाठी २८,००० अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांना संगणक प्रशिक्षण देण्यात येणार आहे.
- **पात्रता व अटी :-** मान्यता प्राप्त मदरसा/शाळांतील संगणक प्रशिक्षणापासून वंचित असणारे इयत्ता ६वी ते १०वी चे विद्यार्थी.

- યોજના રાબવિખ્યાત યેનારે ક્ષેત્ર :-

અ.ક્ર.	જિલ્લા	ગટ
1	બુલઢાણા	ચિખલી, શેગાવ, ખામગાવ, બુલઢાણા
2	વાશિમ	મંગરુઢપીર વ કારંજા
3	હિંગોલી	હિંગોલી
4	યવતમાઢ	નેર
5	પરભણી	પરભણી
6	જાલના	જાલના
7	લાતૂર	લાતૂર, ડદગીર
8	બીડ	પરઢી
9	જઢગાંવ	ચોપડા

सायबरग्राम योजना वर्षनिहाय सांख्यिकीय माहिती

अ.क्र.	वर्ष	प्राप्त अनुदान	वितरित अनुदान	एकुण विद्यार्थी संख्या (उद्दिष्ट)	रजिस्टर विद्यार्थी संख्या	प्रशिक्षण घेतलेले विद्यार्थी संख्या	प्रमाणपत्र देण्यात आलेले विद्यार्थी संख्या
१	२	३	४		५	६	७
१	२०१७-१८	२,१७,७०,०००/- (१ ला हप्ता)	२,१७,७०,०००/-	२८,०००/-	२७,१८४/-	२२,५२१	१२,७८०
२	२०१८-१९	संदर्भ पत्र दि. ०६.०३.२०१८ अन्वये दि. २२.०२.२०१८ च्या बैठकीतील निर्णयानंतर प्रशिक्षण थांबवण्याचे निर्देश देण्यात आले.					
३	२०१९-२०	२,१७,७०,०००/- (२ रा हप्ता)	२,१७,७०,०००/-	-	-	-	-

12.राजीव गांधी विद्यार्थी सानुग्रह अनुदान योजना

योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी

विद्यार्थ्यांना अपघातामुळे पोहोचलेल्या क्षतीची काही प्रमाणत नुकसान भरपाई देण्याचे दृष्टीने तसेच त्यांना सुरक्षा कवच देण्याकरीता राज्यातील इयत्ता १ ली पासून उच्च शिक्षण घेणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांना राजीव गांधी अपघात योजना शासन निर्णय दिनांक ३० ऑगस्ट २००३ पासून राज्यामध्ये लागू करण्यात आली.

योजनेची कार्यपद्धती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पद्धती.

- शासनाने शासन निर्णय दिनांक ०१ ऑक्टोबर २०१३ अन्वये सदर योजना सन २०१२-१३ पासून नियमित स्वरूपात राबविण्याबाबतचे आदेश निर्गमित केले आहेत.
- सदर शासन निर्णयान्वये इयत्ता १ ली ते १२ वी पर्यंत शिकणाऱ्या मुला-मुलींसाठी सदर योजना सन २०१३-१४ पासून नियमित राबविण्याचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत.
- शासन निर्णय दिनांक २१ जून, २०२२ नुसार सुधारीत शासन निर्णय काढून सदर योजना राबविण्याचे आदेश निर्गमित केले आहेत.

- **जिल्हा स्तरीय समिती :-**
- सुधारीत योजनेअंतर्गत प्रस्ताव निकाल काढण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्याबाबतचे आदेश देण्यात आले आहेत.

अ.क्र.	पदनाम /कार्यालयाचे नाव	समितीमधील पद
1.	जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
2.	मुख्यकार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)	सदस्य
3.	पोलिस अधीक्षक/पोलीस उपायुक्त (प्रशासन)	सदस्य
4.	शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक)	सदस्य
5.	शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/शिक्षण निरीक्षक)	सदस्य सचिव

शासन निर्णय दिनांक ०१ ऑक्टोबर ,२०१३ नुसार लाभार्थी निवडीचे निकष :-

- विद्यार्थ्याचा अपघाती मृत्यू :- ७५,०००/-
- अपघातामुळे कायमचे अपंगत्व (२ अवयव/२ डोळे किंवा १ अवयव व १ डोळा) :- ५०,०००/-
- अपघातामुळे कायमचे अपंगत्व (१ अवयव/१ डोळा) कायम निकामी :- ३०,०००/-
- अपंगत्वाच्या कारणाबाबतचे सिव्हिल सर्जन यांचे कायम अपंगत्वाचे प्रमाणपत्र

शासन निर्णय दिनांक २१.०६.२०२२ नुसार लाभार्थी निवडीचे निकष :-

- विद्यार्थ्याचा अपघाती मृत्यू :- १,५०,०००/-
- अपघातामुळे कायमचे अपंगत्व (२ अवयव/२ डोळे किंवा १ अवयव व १ डोळा) :- १,००,०००/-
- अपघातामुळे कायमचे अपंगत्व (१ अवयव/१ डोळा कायम निकामी):- ७५०००/-
- विद्यार्थ्यास अपघातामुळे शस्त्रक्रिया करावी लागल्यास:- प्रत्यक्ष हॉस्पिटलचा खर्च किंवा जास्तीत जास्त १,००,०००/-

- विद्यार्थी आजारी पडून,सर्प दंशाने किंवा पोहताना मृत्यु झाल्यास :-१,५०,०००/-
- विद्यार्थी कोणत्याही कारणाने जखमी झाल्यास(क्रिडा स्पर्धेत खेळताना शाळेतील जड वस्तू पडून, आगीमुळे,विजेता धक्का,विज पडून):- प्रत्यक्ष हॉस्पिटलचा खर्च किंवा जास्तीत जास्त १,००,०००/-
- शस्त्रक्रियेबाबतचे हॉस्पिटलचे प्रमाणपत्र सिव्हिल सर्जन यांच्या प्रति स्वाक्षरीसह
- याजनेअंतर्गत अनुदानाची रक्कम पुढील प्राधान्यक्रमानुसार अदा करण्याचे निर्देश आहेत.
- १.विद्यार्थ्यांची आई
- २.विद्यार्थ्यांची आई हयात नसल्यास वडील
- ३.विद्यार्थ्यांचे आई-वडील हयात नसल्यास १८ वर्षावरील भाऊ किंवा अविवाहित बहीण किंवा पालक.
- योजनेची माहिती मिळविणेकरिता संपर्क :-
- १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/योजना) जिल्हा परिषद.
- २) शिक्षण निरीक्षक (पश्चिम,उत्तर,दक्षिण) ३) संबंधित शाळांचे मुख्याध्यापक.

१३. प्राथमिक शाळेतील पुस्तकपेढी योजना

१४. माध्यमिक पुस्तकपेढी योजना

योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

- आर्थिक अडचणीमुळे मुलांना पुस्तके घेणे शक्य होत नाही, म्हणून पालकाने आपल्या पाल्यांना शाळेत न पाठवता घरी ठेवल्यामुळे, गळतीचे प्रमाण वाढते. ते प्रमाण कमी व्हावे हा या योजनेचा मुख्य हेतु आहे.
- या योजनेचा लाभ इयत्ता १ ली ते ४ थी च्या सर्व विद्यार्थ्यांना (इंग्रजी माध्यमाच्या शाळा वगळून) दिला जातो.
- राज्यामधील सर्वच विद्यार्थ्यांना या योजनेचा फायदा होतो. मान्यता प्राप्त अनुदानित शाळेतील इयत्ता १ ली ते ७ वी च्या सर्व विद्यार्थ्यांना सन २००४-०५ पासून मोफत पाठ्यपुस्तके देण्यात आली आहेत.
- सदर योजनेची व्याप्ती राज्यभर आहे.

प्राथमिक पुस्तकपेढी योजनेचा उद्देश:-

- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या शाळांमधून अनुसूचित जाती / अनसूचित जमाती / विमुक्तजाती / भटक्या जमाती तसेच आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत घटकातील विद्यार्थ्यांना पुस्तके उपलब्ध करून दिली जातात.

माध्यमिक पुस्तकपेढी योजनेचा उद्देश:-

समाजातील आर्थिक व दुर्बल घटकातील मुलांना पुस्तके पुरविणे.

निकष:- १.१. इयत्ता १ ली ते ७ वी मधील मुले/मुली असावेत.

१.२. इंग्रजी माध्यमाच्या शाळांना देय नाही.

१.३. इयत्ता १ ली ते ७ वी पर्यंतच्या लाभार्थी मुले/ मुलींचे आधार कार्ड.

२. सन २०१८-१९ इयत्ता ९ वी व १० वी च्या पात्र लाभार्थ्यांना राज्यात पाठ्यपुस्तके पुरविण्यासाठी सर्व शिक्षणाधिकारी (योजना) जिल्हा परिषद यांचेकडून संचालनालयास प्राप्त झालेली मागणी बालभारतीकडे नोंदविण्यात आली नाही

- **योजनेची माहिती मिळविणे करिता संपर्क :-**
 - १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/योजना) जिल्हा परिषद.
 - २) शिक्षणनिरीक्षक (पश्चिम, उत्तर, दक्षिण)
 - ३) संबंधित शाळांचे मुख्याध्यापक.
- **प्राथमिक पुस्तकपेढी साठी इ.१ ली ते ८ वी च्या विद्यार्थ्यांना समग्र शिक्षा या योजनेअंतर्गत मोफत पाठ्यपुस्तके वितरीत करण्यात येतात. त्यामुळे या लेखाशिर्षाखाली स्वतंत्र अनुदान वितरीत करण्यात येत नाही.**

१५.इयत्ता १ ली ते ४ थी मधील प्राथमिक शाळेत शिकणाया मुलींना उपस्थिती भत्ता योजना

योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी

- प्राथमिक शाळेत जाणाया मुलींच्या गळतीचे प्रमाण कमी करण्यासाठी व शाळेत उपस्थितीचे प्रमाण वाढविण्यासाठी
- इयत्ता १ ली ते ४ थी मधील शाळेत जाणाया आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील दारिद्र्य रेषेखालील सर्व मुली व आदिवासी उपयोजना क्षेत्राव्यतिरिक्त राज्यातील अन्य भागातील अनुसूचित जाती/जमातींच्या दारिद्र्य रेषेखालील मुलींना
- शाळेत नियमित उपस्थित राहण्यासाठी प्रतिदिनी प्रत्येक मुली मागे एक रुपया या दराने मुलींच्या पालकांना उपस्थिती भत्ता वार्षिक रुपये २२० कमाल मर्यादेच्या अधीन राहून दिला जातो

- **योजनेची कार्यपद्धती :-**

सदर योजनेची अंमलबजावणी योग्य रीतीने होण्याकरिता विशिष्ट अटींची पूर्तता होणे आवश्यक आहे. त्यानुसार दर दिवशी एक रुपया याप्रमाणे एकूण वर्षाच्या ७५ टक्के हजेरी असणाऱ्या मुलींना एकूण रुपये २२० उपस्थिती भत्ता लाभ मिळतो.

- **योजनेचा उद्देश :-**

मुलींची शाळेमधील गळतीचे प्रमाण कमी होऊन उपस्थितीमध्ये वाढ करणे.

- **निकष :-**

१.इयत्ता १ ली ते ४थी मध्ये शिक्षण घेणायांना मुलींना सदर सवलत लागू आहे.

२.आदिवासी भागातील दारिद्रेषेखालील मुलींना लागू.

३.आदिवासी भागाव्यतिरीक्त राज्यातील अन्य भागातील अनुसूचित जाती / जमातीच्या मुली असाव्यात.

४.इयत्ता १ ली ते ४थी मधील लाभार्थी मुलींचे आधार कार्ड असावे.

५. दर दिवशी एक रुपया याप्रमाणे एकूण वर्षाच्या ७५ टक्के हजेरी असणाऱ्या मुलींना एकूण रुपये २२० उपस्थिती भत्ता लाभ मिळतो.

- **योजनेची माहिती मिळविणे करिता संपर्क :-**

१) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/योजना) जिल्हा परिषद.

२) शिक्षणनिरीक्षक (पश्चिम, उत्तर, दक्षिण)

३) संबंधित शाळांचे मुख्याध्यापक.

१६.जिल्हा बालभवन योजना

योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी

- ६ ते १४ वयोगटातील सर्व धर्मातील, जातीतील, वर्गातील मुलांना एकत्र आणून त्यांच्यात सौहार्दाची भावना निर्माण करणे
- तसेच या मुलांच्या अंगातील सुप्तगुणांना वाव मिळण्यासाठी संधी उपलब्ध करून देणे.
- शासनाने १९७४-७५ सालापासून जिल्हा बालभवन योजना सुरु केली आहे. सदर योजना स्थानिक खाजगी संस्थेकडून राबविण्यात येते.
- ६ ते १४ वयोगटातील सर्व धर्मातील, जातीतील, वर्गातील मुलांना एकत्र आणून त्यांच्यात सौहार्दाची भावना निर्माण करणे
- तसेच या वर्गातील मुलांच्या अंगातील सुप्तगुणांना वाव मिळण्यासाठी संधी उपलब्ध करून देणे.

योजनेची कार्यपध्दती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पध्दती.

- वेगवेगळ्या खेळांतून सुप्तगुणांना वाव देणे तसेच मुलांमध्ये सांघिक भावना, खेळाडू वृत्ती निर्माण करण्यात व व्यक्तिमत्वाचा विकास साधण्यात प्रयत्न करणे इत्यादी प्रकाराचे शिक्षण बालभवनातून दिले जाते.
- ६ ते १४ वयोगटातील मुलांची विचार क्षमता विकसित करणे व कौशल्य, आत्मविश्वास, व्यक्तिमत्व इत्यादी विविध बाबींना स्पर्श करणाया
- या कार्यक्रमात सहभागी होण्याची संधी या बालभवनाद्वारे मुलांना देण्यात येते. तसेच बालभवनातील या मुलांना कार्यानुभव, चित्रकला, संगीत, गोष्टी सांगणे इत्यादी विषयांचे शिक्षण दिले जाते. सबब लहान मुलांची विचारक्षमता वाढावी हे उद्दिष्टे बयाच अधी बालभवनाद्वारे साध्य झालेले आहे.

- **निकष:-**

१. वय वर्ष ६ ते १४ वयोगटातील मुले/मुली असणे आवश्यक आहे.
२. कोणत्याही जाती धर्मातील व वर्गातील मुले/मुली असणे आवश्यक आहे.
३. सदर लाभार्थ्यांचे आधार कार्ड असणे आवश्यक आहे.

- **योजनेची माहिती मिळविणे करितासंपर्क :-**

- १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/योजना) जिल्हा परिषद.
- २) शिक्षणनिरीक्षक (पश्चिम, उत्तर, दक्षिण)
- ३) संबंधित शाळांचे मुख्याध्यापक.

१७. राज्यातील शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या १०३ विकास गटांतील जिल्हा परिषदांच्या प्राथमिक शाळांमधील इयत्ता १ ली ते ४ थी मधील विद्यार्थ्यांना मोफत पाठ्यपुस्तके २२०२३३६५

१८. जिल्हा परिषदांच्या प्राथमिक शाळांतील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमातींच्या विद्यार्थ्यांना विशेष सुविधा (मोफत गणवेश व लेखन साहित्य पुरवठा) २२०२३६६४

१९. राज्यातील शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या १२० विकास गटांतील जिल्हा परिषदांच्या प्राथमिक शाळांमधील इयत्ता १ ली ते ४ थी पर्यंतच्या विद्यार्थ्यांना मोफत गणवेश व लेखन साहित्य पुरवठा करणे २२०२३६४६

- योजनेचे उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-
- राज्यातील स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण राष्ट्रीय स्त्री साक्षरतेच्या सरासरी पेक्षा, साक्षरतेचे प्रमाणे कमी असलेल्या राज्यातील १०३ विकास गटांत सदर योजना सन १९९६-९७ पासून राबविण्यात येते.
- इयत्ता १ ली ते ४ थी मधील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची गळती रोखून उपस्थिती वाढविण्यासाठी शासनाने दिनांक २० जून १९७९ पासून सदर योजना सुरु केली आहे.
- प्राथमिक शाळांत इयत्ता १ ली ते ४ थी मध्ये शिक्षण घेत असलेल्या अनुसूचित जाती/ अनुसूचित जमाती, भटक्या जमाती व विमुक्त जमातींच्या दारिद्र्य रेषेखालील विद्यार्थ्यांना / मुलांना गणवेशाचे संच आणि लेखनसाहित्य मोफत पुरविण्यात येते.

योजनेची कार्यपध्दती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पध्दती:-

निकष:-

१. इयत्ता १ ली ते ४ थी मध्ये शिक्षण घेत असणारे मुले/मुली असाव्यात.

२ इंग्रजी माध्यमाच्या शाळांना सदर योजना लागू नाही.

३.इयत्ता १ ली ते ४ थी मधील लाभार्थी मुले/मुली यांचे आधार कार्ड असावे.

- समग्र शिक्षा या योजनेअंतर्गत इ.१ ली ते ८ वी चे निकष पात्र विद्यार्थ्यांना मोफत गणवेश वाटप करण्यात येते. या लेखाशिर्षा अंतर्गत मंजूर अनुदान शासन स्तरावरून समग्र शिक्षा योजनेकडे वर्ग करण्यात येते.

२०. माजी सैनिकांच्या मुलांना शैक्षणिक सवलती

❖ उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

शासन निर्णय क्रमांक एनडीएफ / १०७२ / २४८७- एस, दि.१०/ ११/७२ अन्वये सैनिकांच्या मुलांना / मुलींना/पत्नींना /विधवांना शैक्षणिक सवलती प्राथमिक/ माध्यमिक कनिष्ठ महाविद्यालयातील व इतर सर्व स्तरावर देण्याबाबतची सुधारित योजना सुरु करण्यांत आली.

त्यानंतर या योजनेची व्याप्ती वाढवून माजी सैनिकांच्या मुलांना/ मुलींना /पत्नींना / विधवांना नात्यांनी महाराष्ट्र राज्याचे अधिवास प्रमाणपत्र दाखल केल्यास अथवा महाराष्ट्रात भरती झालेल्या मेजर वा नौदल आणि वायुदलातील तत्समदर्जाच्या हुद्यापर्यंत वा हुद्यापेक्षा कमी हुद्यावरून निवृत्त झालेल्या माजी सैनिकांच्या मुलांना / मुलींना /पत्नींना/ विधवांना शैक्षणिक सवलती देण्यांची योजना शासन निर्णय क्रमांक एनडीएफ/ १०७९/ २२२९२०/ (५३७)साशी -५ दि १४/१/८५ च्या वर्षापासून कार्यान्वित करण्यांत आली.

शासन निर्णय क्रमांक एनडीएफ / १०९४/ (१६६८/९४) साशी-५ दि १३/९/९४ अन्वये सन ९४-९५ पासून शिष्यवृत्ती व पुस्तक अनुदानाच्या दरात वाढ केली आहे

❖ योजनेची कार्यपध्दती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पध्दती.:-

शाळेत प्रवेश घेतल्यानंतर १ महिन्याच्या आत सवलतीबाबत अर्ज शाळेमार्फत शिक्षणाधिकारी (योजना) यांना सादर करणे आवश्यक आहे. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचेकडून आवश्यक असणाऱ्या तरतूदीची मागणी शिक्षण संचालक (योजना) यांचेकडे करण्यात येते. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मागणीनुसार आवश्यक तरतूद संगणक प्रणालीवर शिक्षण संचालक (योजना) यांचे मार्फत वितरित करण्यात येते.

	पुस्तकासाठी	गणवेशासाठी
इ. १ ते ८ वी	२०	५०
इ. ८ ते ९ वी	६०	१००
डिप्लोमा	५००	१००
पदवी	१००	१५०
पदव्युत्तर	२००	२००

❖ योजनेचा उद्देश:-

राष्ट्रीय संरक्षणासाठी ज्या जवानांनी लष्करी सेवा केली आहे किंवा करीत आहे अशा सैनिकांच्या पाल्यांना शैक्षणिक प्रगती करता यावी यासाठी ही योजना राबविण्यात येते.

योजनेची माहिती मिळणेकरीता संपर्क:-

- १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक, माध्यमिक ,योजना)
- २) शिक्षणनिरिक्षक, बृहन्मुंबई (उत्तर, पश्चिम, दक्षिण)
- ३) संबंधित शाळेचे मुख्याध्यापक

२१. स्वातंत्र्य सैनिकांच्या मुलांना शैक्षणिक सवलती

उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :- स्वातंत्र्यपूर्व काळात भारताच्या स्वातंत्र्यासाठी ज्यांनी कारावास भोगला अशा स्वातंत्र्य सैनिकांचे पत्नींना, मुलांना, नातवंडाना (हयात नसलेल्या मुलांच्या मुलांना) ही शुल्क माफीची सवलत योजना शासनाने शासन निर्णय क्रमांक एमआयएम/१४६५-एफ, दिनांक २३ नोव्हेंबर १९६५ पासून अमलात आणली. तसेच शिक्षण व सेवायोजन विभाग शासन निर्णयक्र. एफएफई-१०८८ (५४३/८४) साशि ५ दि.३१ डिसेंबर १९९० अन्वये गोवा मुक्ती संग्रामात भाग घेतलेल्या महाराष्ट्रातील स्वातंत्र्य सैनिकांच्या पाल्यांनाही शुल्कमाफी सवलत दिली जाते. या सवलती शैक्षणिक क्षेत्रातील प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक अशा सर्व स्तरावर दिल्या जातात. शासनाने शासन निर्णयक्र. एनडीएफ - १०९४/(१६६८/९४)/साशि ५, दि. १३ सप्टेंबर १९९४ अन्वये शिष्यवृत्तीच्या व पुस्तक अनुदानाच्या दरात वाढ केली आहे.

❖ योजनेची कार्यपध्दती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पध्दती.:-

शाळेत प्रवेश घेतल्यानंतर १ महिन्याच्या आत सवलतीबाबत अर्ज शाळेमार्फत शिक्षणाधिकारी (योजना) यांना सादरकरणे आवश्यक आहे. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचेकडून आवश्यक असणाऱ्या तरतूदीची मागणी शिक्षण संचालक (योजना) यांचेकडे करण्यात येते. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मागणीनुसार आवश्यक तरतूद संगणक प्रणालीवर शिक्षण संचालक (योजना) यांचे मार्फत वितरित करण्यात येते.

❖ योजनेचा उद्देश:-

स्वातंत्र्यपूर्व काळात भारताच्या स्वातंत्र्या साठी ज्यांनी कारावास भोगला, अशा स्वातंत्र्य सैनिकांच्या पत्नींना/मुलांना/नातवंडना (हयात नसलेल्या मुलांच्या मुलांना) ही शुल्क माफीची सवलत दिली जाते.

❖ योजनेची माहिती मिळणेकरीता संपर्क:-

- १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक, माध्यमिक, योजना)
- २) शिक्षणनिरिक्षक, बृहन्मुंबई (उत्तर, पश्चिम, दक्षिण)
- ३) संबंधित शाळेचे मुख्याध्यापक

२२. प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांना विहित आर्थिक दराने मदत देणे.लेखाशिर्ष - (२२०२१४२९)

२३. राज्यातील अनुदानित माध्यमिक/उच्च माध्यमिक शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना शिक्षणाच्या सर्व स्तरावर (इ. १ली ते पदव्युत्तर स्तर) विहित दराने शैक्षणिक लेखाशिर्ष - २२०२२९२६

योजना २२ चे उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी:-

❖ राज्यातील शासनाच्या खाजगी संस्था, स्थानिक स्वराज्य संस्था यामधील प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांना, मुलींना फी माफीची सवलत शासन निर्णय क्रमांक पीआरई/७०६७/एफ , दि.१८ जून १९६८ अन्वये देण्यात येते.

❖ शासन निर्णय, क्रमांक पीआरई/७०८१/१५५५४७/(१२११) जीइन-५, दिनांक २५ मार्च १९८१ पासून माध्यमिक शाळांना जोडल्या गेलेल्या इयत्ता ५वी ते ७वी च्या वर्गांना शिकविणाऱ्या एस.सी.सी./डी.एड अथवा तत्सम परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या शिक्षकांच्या पाल्यांना प्राथमिक पदव्युत्तर स्तरापर्यंत मोफत शिक्षण जाहीर झाले.

❖ पूर्वी जी सवलत प्राथमिक शाळेत शिकवत असलेल्या शिक्षकांच्या पाल्यांना होती त्याची व्यप्ती वाढविण्यात आलेली आहे.

❖ शासन निर्णय, क्रमांक एफईडी-१०९६ / २१८६ / ९६/ (२७०/९८) माशि-८, दिनांक ३ फेब्रुवारी, १९९९ अनुसार विनाअनुदानित शिक्षण संस्थेतील वैद्यकीय, अभियांत्रिकी व इतर व्यावसायिक अभ्यासक्रमाची पदवी प्राप्त करण्यासाठी (मुक्त जागी) प्रवेश मिळालेल्या तसेच विनाअनुदानित संस्थेतील इतर मान्यताप्राप्त सर्वसाधारण अभ्यासक्रमासाठी प्रमाणित दराने फी आकारली जाते अशा अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या प्राथमिक शिक्षकांच्या पाल्यांना मोफत शिक्षण देण्याची योजना १९९८-९९ या शैक्षणिक वर्षापासून सुरु करण्यात आली होती.

❖ तथापि शासन निर्णय क्र. एफईडी / २०२०/प्र.क्र.४५/एसडी-५ दिनांक १६ मार्च, २०२१ अन्वये या योजनेचे स्वरूप बदलण्यात आले आहे. व्यावसायिक अभ्यासक्रमात ही सवलत मान्यता प्राप्त संस्थेतील विद्यार्थ्यांनाच प्रमाणित फी प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय आहे. ही सवलत प्राथमिक शिक्षकांच्या कोणत्याही दोन पाल्यांना अनुज्ञेय राहिल.

योजना २३ चे उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :- शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक : एफ ईडी/१०९५/५४७८२/ (१७७९/९५)/साशि-५, दिनांक १९ ऑगस्ट, १९९५ अन्वये १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षापासून राज्यातील अनुदानित अशासकीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावरील शाळा व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक/ शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे पाल्यांना सर्व स्तरावर मोफत शिक्षण देण्याची योजना कार्यान्वित होती. तथापि शासन निर्णय क्र. एफईडी /२०२० / प्र.क्र.४५ / एसडी-५ दिनांक १६ मार्च, २०२१ अन्वये या योजनेचे स्वरूप बदलण्यात आले आहे. व्यावसायिक अभ्यासक्रमात ही सवलत मान्यता प्राप्त संस्थेतील विद्यार्थ्यांनाच प्रमाणित फी प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय आहे.

अ.क्र.	अभ्यासक्रम	दर (रुपये)
1	अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र, वास्तुशास्त्र	४,०००/-
2	औषध निर्माण शास्त्र	३,०००/-
3	शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय	६,०००/-
4	शासकीय दंत महाविद्यालय	४,०००/-
5	शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय	३,०००/-
6	खाजगी आयुर्वेद महाविद्यालय	३,०००/-
7	होमियोपॅथी महाविद्यालय	३,०००/-
8	बी.एड. कॉलेज	८,०००/-

❖ **योजनेची कार्यपद्धती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पद्धती. :-**

शाळेत प्रवेश घेतल्यानंतर १ महिन्याच्या आत सवलतीबाबत अर्ज शाळेमार्फत शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मार्फत सादर करणे आवश्यक आहे. शिक्षणाधिकारी (योजना) याचेकडून आवश्यक असणाऱ्या तरतूदीची मागणी शिक्षण संचालक (योजना) यांचेकडे करण्यात येते. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मागणीनुसार आवश्यक तरतूद संगणक प्रणालीवर शिक्षण संचालक (योजना) यांचे मार्फत वितरित करण्यात येते.

❖ **योजनेचा उद्देश :-**

राज्यातील अनुदानित/विनाअनुदानित प्राथमिक/माध्यमिक/उच्च माध्यमिक तसेच शिक्षणशास्त्र पदविका विद्यालयातील अध्यापकांच्या व अध्यापक विद्यालयातील सर्व स्तरावरील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना पदव्युत्तर स्तरापर्यंत विहित दराने आर्थिक मदत देणे.

२४. इयत्ता १० वी पर्यंतचे सर्वांना मोफत शिक्षण लेखाशिर्ष
(२२०२ ३०५६)

२५. इयत्ता ११ वी, १२ वी मध्ये मुलींना मोफत शिक्षण
लेखाशिर्ष - (२२०२२५२३)

२६. ज्यांचे किंवा ज्यांच्या पालकांचे वार्षिक उत्पन्न रुपये
१००००० पेक्षा अधिक नाही. अशा इ. ११ वी व १२ वी मध्ये
शिकत आहे अशा विद्यार्थ्यांना फी माफी (योजनेत्तर योजना)
लेखाशिर्ष - (२२०२ १४७४)

योजना २४ चे उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

शालेय शिक्षण विभाग शासन निर्णय क्रमांक एफईडी / १०९६ / प्र.क्र.१९७८ / ९६ / साशि-५ दिनांक १३ जून १९९६ अन्वये १९९६-९७ पासून शासनमान्य अनुदानित व विनाअनुदानित शाळांमधील इयत्ता १ ली ते १० वी मध्ये शिक्षण घेणा-या सर्व विद्यार्थ्यांना मोफत शिक्षण योजना लागू करण्यात आली आहे.

किमान १५ वर्ष महाराष्ट्रात वास्तव्य असणा-या पालकांच्या पाल्यांना ही सवलत मिळू शकते. या सवलतीसाठी ७५ टक्के उपस्थिती व चांगली वर्तणुक असणे आवश्यक असून अनुत्तीर्ण होणा-या विद्यार्थ्यांना सदरची सवलत त्या वर्षापुरती रोखण्यात येईल. मात्र तो विद्यार्थी उत्तीर्ण होताच ही सवलत पुढील वर्षात पूर्ववत चालू होत असते.

योजना २५ चे उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

❖ शासन निर्णय शिक्षण व सेवायोजन विभाग क्रमांक एफईडी-१९८३/१५६७२/साशि-५ दिनांक २४ ऑगस्ट १९८३ अन्वये राज्यातील शासनमान्य अनुदानित माध्यमिक शाळांतील मुलींना इयत्ता ५वी ते १०वी पर्यंतचे शिक्षण मोफत करण्याचा निर्णय जाहीर केला.

❖ त्यानंतर पुन्हा शासनाने राज्यातील सर्वच मुलींना मोफत शिक्षण देण्याच्या हेतूने ६ फेब्रुवारी १९८७ पासून १ ली ते १२ वी पर्यंतचे शिक्षण सर्वच मुलींना मोफत केलेले आहे.

❖ या योजनेचा समावेश १ ली ते १० वी पर्यंत सर्वांना मोफत शिक्षण या योजनेत १९९६-९७ पासून झाला आहे. त्यामुळे सद्यस्थितीत इयत्ता ११वी १२वी या दोन इयत्तांतील फक्त मुलींचा समावेश या योजनेत होतो.

❖ शैक्षणिक वर्षात किमान आवश्यक उपस्थिती आणि समाधानकारक प्रगती या अटीं वर पुढील शैक्षणिक वर्षी ही सवलत चालू राहाते. एखादी विद्यार्थीनी शैक्षणिक वर्षात अनुत्तीर्ण झाल्यास आणि तीने त्याच वर्षात पुन्हा प्रवेश घेतल्यास विद्यार्थीनीला या योजनेचा लाभ मिळू शकत नाही.

❖ अनुदानित उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालये यांच्या वेतनावर १०० टक्के अनुदान शासनाकडून दिले जात असल्याने या योजनेखाली अनुदानित कनिष्ठ महाविद्यालयाना फक्त सत्र शुल्क/प्रवेश शुल्क यांची प्रतिपूर्ती करण्यात येते आणि विनाअनुदानित कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या बाबतीत शैक्षणिक शुल्क, सत्र शुल्क, प्रवेश शुल्क यांची प्रमाणित दराने प्रतिपूर्ती करण्यात येते.

❖ या योजनेच्या लाभासाठी कोणत्याही प्रकारच्या उत्पन्नाची अट नाही. त्यामुळे आर्थिक स्तरावरील विद्यार्थीनी आपोआप या योजनेला पात्र ठरतात. कुटुंबातील पहिल्या तीन अपत्यांनाच या योजनेचा लाभ मिळू शकेल.

योजना २६ चे उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

❖ आर्थिकदृष्ट्या मागास वर्गीय विद्यार्थ्यांना शुल्क सवलत ही योजना सन १९५९ पासून राज्यात राबविली जाते. त्यामध्ये शासननिर्णय समाज कल्याण विभाग क्रईबीसी / १७६३ दि १९/६/ १९६४ अन्वये सुधारित नियम आमलांत आले.

❖ शासन निर्णय शिक्षण व सेवा योजना विभाग क्रएफईडी /१०८३/ १५१६७२ / साशी ५ दि २४/८/८३ अन्वये राज्यातील शासन मान्य अनुदानित माध्यमिक शाळेतील मुलींना इ १०वी पर्यंतचे (इ. ५वी ते इ. १० वी) शिक्षण मोफत करण्यात आले व शासन निर्णय शिक्षण व सेवा योजनेचा विभाग एफईडी /१०८४/ २५६८/साशी -५ दि ६/२/१९८७ च्या निर्णयान्वये येते.

❖ १२ वी पर्यंत मुलींना मोफत करण्यांत आले .त्यानंतर शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रएफईडी/ १०९६ प्रक्र/१९७८/९६ साशी ५ दि १३/६/९६ अन्वये इ १ते १०वी पर्यंत सर्वांना शुल्क शिक्षण योजना सुरू करण्यांत आल्याने उपरोक्त योजनेचा लाभ इ ११वी व १२वी मधील विद्यार्थी घेतात आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणापासुन वंचित राहु नये म्हणुन शासनाने शासन निर्णय ई बी सी-१०९२/ १२२१/ साशी ५ दि.३० मार्च १९९३ अन्वये ई बी सी योजनेखाली फी सवलती बाबतची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु १५०००/- निश्चित केलेली आहे.

❖ ३० मे २०१५ च्या शासन निर्णयान्वये सदरची उत्पन्न मर्यादा रु. ३००००/- वरून १००००० करण्यात आलेली आहे.

❖ **योजनेची कार्यपद्धती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पद्धती:-**
शाळेत प्रवेश घेतल्यानंतर १ महिन्याच्या आत सवलतीबाबत अर्ज शाळेमार्फत शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मार्फत सादरकरणे आवश्यक आहे. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचेकडून आवश्यक असणाऱ्या तरतूदीची मागणी शिक्षण संचालक (योजना) यांचेकडे करण्यात येते. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मागणीनुसार आवश्यक तरतूद संगणक प्रणालीवर शिक्षण संचालक (योजना) यांचे मार्फत वितरित करण्यात येते.

❖ **योजना २४, २५, २६ चे उद्देश:-**

सर्व विद्यार्थ्यांना मोफत शिक्षणाची संधी उपलब्ध केल्याने जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना शिक्षणाच्या प्रवाहात आणता यावे. विद्यार्थ्यांचे गळतीचे प्रमाण कमी करणे.

❖ **योजनेची माहिती मिळणेकरीता संपर्क:-**

- १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक, माध्यमिक, योजना)
- २) शिक्षणनिरिक्षक, बृहन्मुंबई (उत्तर, पश्चिम, दक्षिण)
- ३) संबंधित शाळेचे मुख्याध्यापक

२७. आदिवासी विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन लेखाशिर्ष- (२२०२१२०४)

❖ उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

गरिबीमुळे आदिवासी विद्यार्थी - विद्यार्थीनींचे शाळेत उपस्थित राहाण्याचे प्रमाण कमी आहे. ते नियमित शाळेत उपस्थित राहावेत याकरिता त्यांना मोफत गणवेश, पुस्तके, पाटया इत्यादी साहित्य पुरविण्यात येत असले तरीही ते शाळेत येत नाहीत म्हणून त्या मुलांना शाळेत येण्याकरिता प्रोत्साहन मिळावे या उद्देशाने त्यांना विद्यावेतन देण्याची योजना शासननिर्णय समाजकल्याण सांस्कृतिक कार्य विभाग क्रमांक टीएसी-१३७७/इडी-२२६०७/१२०८-(एसी)-१५ /पर्यटन दिनांक ११ ऑगस्ट १९७७ अन्वये राबविण्यात येत आहे. या योजने द्वारे अनुसूचित जमातीच्या (इयत्ता ५वी ते १०वी) विद्यार्थ्यांना वर्षाला रुपये ५०० सरासरी विद्यावेतन देण्यात येते. ज्या ठिकाणी मोफत राहण्याची व जेवणाची सोय असते अशा आश्रम व निवासी शाळेतील विद्यार्थी विद्या वेतनास पात्र नाहीत. विद्यावेतन मिळण्यासाठी चांगली वर्तणूक व कमीतकमी ७५ टक्के उपस्थिती, अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र एवढ्याच अटी आहेत.

इयत्ता	दर
इ. ५वी ते ७वी	रुपये ४० मुलांना व रुपये ५० मुलींना
इ. ८वी ते १०वी	रुपये ५० मुलांना व रुपये ६० मुलींना

❖ **कार्यपध्दती, कार्यान्वित यत्रंणा, लाभार्थी निवडण्याची पध्दती.**:- शाळेत प्रवेश घेतल्यानंतर १ महिन्याच्या आत सवलतीबाबत अर्ज शाळेमार्फत शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मार्फत सादरकरणे आवश्यक आहे. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचेकडून आवश्यक असणाऱ्या तरतूदीची मागणी शिक्षण संचालक (योजना) यांचेकडे करण्यात येते. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मागणीनुसार आवश्यक तरतूद संगणक प्रणालीवर शिक्षण संचालक (योजना) यांचे मार्फत वितरित करण्यात येते.

अटी व शर्ती व जोडावयाची कागदपत्रे :-

- १) ज्या ठिकाणी मोफत राहण्याची व जेवणाची सोय असते अशा आश्रम व निवासी शाळेतील विद्यार्थी विद्यावेतनास पात्र नाहीत.
- २) विद्यावेतन मिळण्यासाठी चांगली वर्तणूक व कमीतकमी ७५ टक्के उपस्थिती,
- ३) अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र एवढ्याच अटी आहेत.

❖ योजनेचा उद्देश:-

गरीब आदिवासी विद्यार्थ्यांना शिक्षणाची गोडी निर्माण व्हावी व शैक्षणिक उन्नती व्हावी.

❖ योजनेची माहिती मिळणेकरीता संपर्क:-

- १) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक, माध्यमिक, योजना)
- २) शिक्षणनिरिक्षक, बृहन्मुंबई (उत्तर, पश्चिम, दक्षिण)
- ३) संबंधित शाळेचे मुख्याध्यापक

२८. मा. पंतप्रधान व मा. मुख्यमंत्री यांनी घोषित केलेले विशेष पॅकेज अंमलबजावणी विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी करावयाच्या उपाय योजनांतर्गत द्यावयाच्या शैक्षणिक सवलती. लेखाशिर्ष-(२२०२ एच १५१)

उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :- शासन निर्णय क्रमांक एफईडी-२००९/ (०६/०९) / केंपुयो, दिनांक २७ फेब्रुवारी २००९ अन्वये पश्चिम विदर्भातील अमरावती, अकोला,यवतमाळ,बुलढाणा,वाशिम व वर्धा या सहा जिल्ह्यातील अत्यंत अडचणीत असलेल्या शेतकऱ्यांच्या ४,३४,२९१ कुटुंबातील सर्व विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक सवलत देण्यासाठी खालील सर्व बाबींस प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे.

१) वरील जिल्ह्यातील अत्यंत अडचणीत असलेल्या ४,३४,२९१ कुटुंबातील इयत्ता १ ली ते १० वी पर्यंत शिक्षण घेत असलेल्या सर्व विद्यार्थ्यांना शासकीय दरानुसार पावतीच्या आधारे संपूर्ण प्रवेश व शैक्षणिक शुल्काचा परतावा अदाकरणे.

२) सदर कुटुंबातील इयत्ता १० वी व १२ वी च्या शालांत परीक्षेला बसणा-या सर्व विद्यार्थ्यांस शासकीय दरानुसार संपूर्ण परीक्षा शुल्क माफ करण्यात यावे.

३) तसेच प्रस्तुत कुटुंबातील शिक्षण घेत असलेल्या प्रत्येक विद्यार्थ्यास वहया, पुस्तके व इतर किरकोळ खर्चापोटी किमान रु.५००/- वार्षिक अनुदान शैक्षणिक सत्राच्या सुरवातीस संबंधित संस्थांच्या मार्फत अदा करण्यात यावे.

४) सदर योजनाइयत्ता १ ली ते १२ वी च्या सर्व शासकीय/निमशासकीय/शासकीय अनुदानित/विनाअनुदानित खाजगी शाळांमधून शिक्षणघेणा-या पात्र लाभार्थींना लागू असेल उपरोक्त योजनेसाठी लाभार्थींचे पुनःसर्वेक्षण व पुनःप्रमाणिकरण जिल्हाधिका-यांमार्फत करण्यात येणार असून, जिल्हाधिका-यांनी प्रमाणित केलेल्या लाभार्थ्यांनाच या योजनेचा लाभ देण्यात येईल.

सदर योजनेकरिता पुढील लेखाशीर्ष उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.मागणीक्र.- ई-२, २२०२ सर्वसाधारण शिक्षण-८०-सर्वसाधारण, ८०० इतर खर्च (०२) (४९), विदर्भातील शेतक-यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी शैक्षणिक सवलती, २२०२ एच १५१ दत्तमत ३१ सहाय्यक अनुदाने.

❖ कार्यपद्धती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पद्धती.:-

उपरोक्त योजनेसाठी लाभार्थींचे पुनःप्रमाणिकरण जिल्हाधिकाया मार्फत करण्यात येते.

जिल्हाधिकारी यांनी प्रमाणित केलेल्या लाभार्थ्यांना या योजनेचा लाभ देण्यात

येईल. या योजनेची अंमलबजावणी शैक्षणिक वर्ष २००८-२००९ पासून करण्यात येत आहे.

अटी व शर्ती व जोडावयाची कागदपत्रे :-

संपूर्ण प्रवेश शुल्क व शैक्षणिक शुल्क, वहया पुस्तके व इतर खर्चा पोटी प्रत्येक विद्यार्थ्यास किमान रू .५००/- वार्षिक

❖योजनेचा उद्देश:-

आत्महत्या ग्रस्त शेतकऱ्यांच्या पाल्यांना शिक्षणसाठी मदत करणे.

❖योजनेची माहिती मिळणेकरीता संपर्क:-

- १)शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक, माध्यमिक ,योजना)
- २)शिक्षणनिरिक्षक, बृहन्मुंबई (उत्तर, पश्चिम, दक्षिण)
- ३)संबंधित शाळेचे मुख्याध्यापक

२९.टंचाईग्रस्त भागातील विद्यार्थ्यांना परीक्षा फी माफी/प्रतीपूर्ती लेखाशिर्ष-(२२०२२५८८)

❖योजनेची उद्दीष्ट, व्याप्ती, पार्श्वभूमी :-

शासन निर्णय क्रमांक एफईडी / १५९२/ १२०२/ (११३२) साशि-५ दिनांक १८/१०/१९९३ अन्वये राज्यातील टंचाईग्रस्त भागातील विद्यार्थ्यांची परीक्षा मंडळे यांची परीक्षा फी माफ करण्याची योजना कार्यान्वीत करण्यात आली आहे. त्यानुसार शासनाने जाहीर केलेल्या दुष्काळी गावातील इ.बी.सी.धारक विद्यार्थ्यांना परीक्षा फी माफी सवलतीचा लाभ दिला जातो. महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळा मार्फत घेण्यात येणा-या इयत्ता १० वी/१२ वी च्या विद्यार्थ्यांना परीक्षा फी ची प्रतीपूर्ती शालेय शिक्षण विभागाकडून करण्यात येते. ज्या गावांची अंतीम पैसेवारी ५० पेक्षा कमी असलेली गांवे टंचाईग्रस्त म्हणून जिल्हाधिका-यांकडून जाहीर केली जातात. अशाच गावातील ईबीसी धारक विद्यार्थ्यांना या योजनेचा लाभ मिळतो.

❖ योजनेची कार्यपध्दती, कार्यान्वित यंत्रणा, लाभार्थी निवडण्याची पध्दती.:-

शाळेत प्रवेश घेतल्यानंतर १ महिन्याच्या आत सवलतीबाबत अर्ज शाळेमार्फत शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचे मार्फत सादर करणे आवश्यक आहे. शिक्षणाधिकारी (योजना) यांचेकडून आवश्यक असणाऱ्या तरतूदीची मागणी शिक्षण संचालक (योजना) यांचेकडे करण्यात येते.

❖ अटी व शर्ती व जोडावयाची कागदपत्रे :-

ज्या गावांची अंतीम पैसेवारी ५० पेक्षा कमी असलेली गावे टंचाईग्रस्त म्हणून जिल्हाधिका-यां कडून जाहीर केली जातात. अशाच गावातील ईबीसी धारक विद्यार्थ्यांना या योजनेचा लाभ मिळतो.

❖ योजनेचा उद्देश :-

दुष्काळ पडलेल्या गावातील आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय मुलांना परीक्षा फीची प्रतिपूर्तीकरून आर्थिक साहाय्य करण्याच्या उद्देशाने.

(टिप :-या योजने अंतर्गत प्राप्त होणारा निधी माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ,महाराष्ट्र राज्य ,पुणे यांचेकडे वर्ग करण्यात येतो. त्यांच्या मार्फत विद्यार्थ्यांच्या परीक्षा शुल्काची प्रतिपूर्ती केली जाते.)

३०.अल्पसंख्याक समाजाच्या संस्था/मदरसांकीरता शिक्षण देणेबाबत योजना. S.P.E.M.M -Scheme for Providing Education in Madarsa / Minorities

केंद्र शासन- मानव विकास संसाधन मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्रमांक D.O.NO.११-२०१६-EE.१९. दि. १६.०७.२०१८ अन्वये I.D.M.I. व S.P.Q.E.M या दोन योजनांचे एकत्रिकरण करून **S.P.E.M.M. ही नवीन योजना** सुरु कण्यात आलेली आहे.

१. S.P.Q.E.M. या योजनेकरीता केंद्र व राज्य शासनाचा अनुदान मंजूर हिस्सा ६० : ४० इतका असेल. (नवीन बदल)
२. I.D.M.I. या योजनेकरीता यापूर्वीप्रमाणेच केंद्र व संस्था यांचा अनुदान मंजूर हिस्सा ७५ : २५ इतका असेल. (पूर्वीप्रमाणे)

३. S.P.E.M.M. योजनेची अंमलबजावणी करताना ती पारदर्शक व वेगवान पध्दतीने करण्यासाठी व सदर योजनांतर्गत प्रस्ताव विहित कालावधीत प्राप्त होण्यासाठी **M.I.S. (Management information system)** प्रणालीचा वापर करण्यात आला आहे.
४. सदर योजनेतर्गत राज्यस्तरावर मा. सचिव, शिक्षण विभाग यांचे अध्यक्षतेखाली स्थापीत समिती मार्फत प्राप्त प्रस्तावांची तपासणी करून व प्रस्तावांना मान्यता घेवून ते केंद्र शासनास सादर करणे आवश्यक असेल. या समितीमध्ये **मा. सचिव, अल्पसंख्याक विभाग यांचा सहभाग** असणे गरजेचे असेल.
५. राज्य मदरसा बोर्ड व राज्य शासन यांचेमार्फत सदर योजनेचे लाभार्थी वाढविण्यासाठी योग्य ते प्रयत्न करणे आवश्यक असेल.
६. सदर योजनेतर्गत मदरसांचे **U.D.I.S.E+ Code** बंधनकारक करण्यात आलेला आहे.

३० अ. अल्पसंख्याक समाजाच्या संस्था / शाळांसाठी पायाभूत विकास योजना. (100% केंद्र शासन पुरस्कृत योजना) I.D.M.I Scheme for Infrastructure Development of minority Institutions / School

- **शासन निर्णय :-** शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई क्र.आयडीएम २००८/(३७८/०८)/असंक, दिनांक १०/०२/२००९.

- **लाभार्थी :-**

अल्पसंख्याक समाजाच्या स्वयंसेवी संस्थाद्वारे संचलित **खाजगी अनुदानीत/विनाअनुदानीत प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळा.**

- **अर्थसहाय्य :-**

शाळांच्या पायाभूत सुविधा/विकासाकरिता खालील प्रयोजनानसाठी एकूण खर्चाच्या ७५ टक्के इतकी तथापि, जास्तीत जास्त रुपये ५०.०० लक्ष इतकी मर्यादित रक्कम उपलब्ध करून देण्यात येईल.

१. अस्तित्वात असलेल्या प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांकरिता शैक्षणिक पायाभूत सुविधा, भौतिक सुविधांमध्ये वाढ करण्याकरिता अतिरिक्त वर्गखोल्या, सायन्स/संगणक प्रयोगशाळा खोल्या, वाचनालय खोल्या, प्रसाधनगृहे, पिण्याच्या पाण्याच्या सुविधा इ. चे बांधकाम.
२. अल्पसंख्याक समाजाच्या शाळांमध्ये शिकणाऱ्या मुलांसाठी विशेषतः मुलींसाठी वसतिगृह इमारत बांधकाम.
३. उपरोक्त १ व २ मध्ये अंतर्भूत नसलेली इतर शैक्षणिक पायाभूत सुविधा.
४. संस्था/शाळेला केंद्र शासनाकडून मंजूर एकूण अनुदान रक्कमेच्या २५ टक्के रक्कम (संस्थेचा हिस्सा) संस्था/शाळेस प्राप्त होणाऱ्या पहिला हप्ता अनुदानासोबत खर्च करणे बंधनकारक राहिल.
५. संस्था/शाळेस पहिला हप्ता अनुदान प्राप्त झाल्यानंतर एक वर्षाच्या आत उपयोगिता प्रमाणपत्र व इतर कागदपत्रे सादर करणे बंधनकारक असेल. तदनंतर शासनाकडून दुसरा हप्ता अनुदान उपलब्ध करून दिले जाईल.

- **योजनेची उद्दिष्टे:-**

१. अल्पसंख्याक समाजाच्या स्वयंसेवी संस्थेद्वारे संचलित खाजगी अनुदानित / विनाअनुदानित प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांकरिता पायाभूत सुविधा देणे.
२. अत्यंत दुर्लक्षित व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास असलेल्या अल्पसंख्याक समाजातील मुलांच्या विशेष गरजा पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने या योजनेद्वारे शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून देणे.
३. सदर योजनेंतर्गत २० टक्के पेक्षा जास्त अल्पसंख्याक लोकसंख्या असलेल्या जिल्हा, शहर व तालुक्यातील खाजगी अनुदानित/ विना अनुदानित प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांना प्राधान्य देणे.

- पात्रता व अटी :-

१. शाळा चालविणाऱ्या केंद्र/राज्य शासन मान्यताप्राप्त स्वयंसेवी संस्था / सोसायटी / विश्वस्त संस्था या योजनेच्या अर्थसहाय्यासाठी अर्ज करू शकतात.
२. ज्या शाळेसाठी अर्थसहाय्याची मागणी करण्यात आलेली आहे ती शाळा/संस्था किमान ०३ वर्षांपासून कार्यरत असणे आवश्यक आहे. तसेच संस्थेची सुयोग्य घटना अथवा आर्टिकल ऑफ असोसिएशन असणे आवश्यक आहे.
३. नियमानुसार आवश्यक अल्पसंख्याक समाजाच्या मुलांचा हजेरी पट असणे आवश्यक असून सदर संस्था/शाळा भरमसाठ/जादा शुल्क आकारणारी धंदेवाईक स्वरूपाची असता कामा नये.

४. शिक्षणाधिकारी (योजना), जिल्हा परिषद यांनी पडताळणी/तपासणी (District scrutiny committee- जिल्हा छाननी समिती मार्फत) केलेले शाळांचे/संस्थांचे पात्र प्रस्ताव तसेच संचालनालयस्तरावर पडताळणी/तपासणी केलेले शाळांचे/संस्थांचे पात्र प्रस्ताव राज्य अनुदान समितीच्या मान्यतेने केंद्रीय अनुदान समितीस अनुदान मंजूरीस्तव सादर करण्यात येईल.

५. लाभार्थी संस्था/शाळेने लेखापरीक्षण केलेल्या खर्चाचा तपशील विहित नमुन्यामध्ये सनदी लेखापाल/सक्षम प्राधीकायाकडून प्रमाणित सादर करणे आवश्यक राहिल तसेच सर्व हिशोब/रेकॉर्ड्स केंद्र / राज्यशासनास अथवा नियंत्रक अथवा महालेखापाल यांच्या तपासणीसाठी उपलब्ध ठेवावे लागेल.

- **योजनेची अंमलबजावणी व सनियंत्रण :-**

सदर योजनेची राज्य शासनामार्फत अंमलबजावणी करण्यात येते. गुणवत्तेप्रमाणे योजनेचे प्रस्ताव विचारात घेताना निकष खालील प्रमाणे विचारात घेतले जातात.

१. अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांच्या शाळेतील हजेरीपट संस्थेत वाढ होईल अथवा गळतीचे प्रमाण कमी होण्यास मदत होईल अशी थेट शैक्षणिक पायाभूत सुविधा पुरविण्याची मागणी असलेले प्रस्ताव.
२. मुलींच्या शिक्षणास चालना मिळेल, मुलांच्या विशेष गरजांची आवश्यकता पूर्ण होईल आणि शैक्षणिकदृष्ट्या अधिक मागास असलेल्या अल्पसंख्याक समाजाच्या मुलांना लाभ होईल.
३. राज्य अनुदान समिती, ज्या शाळांना/संस्थाना सहाय्य पुरवावयाचे आहे अशा संस्थांचे प्रस्ताव प्राधान्यक्रमाने केंद्र अनुदान समितीस शिफारस करील.

- कागदपत्रांचा तपशिल:-

अ)केंद्र शासनाने विहित केलेल्या नमून्यातील अर्ज.

ब)संस्थेशी संबंधित कागदपत्रे-

१)संस्थेचे नोंदणी प्रमाणपत्र सन १८६० व १९५० च्या अधिनियमानुसार.

२)अध्यक्ष/सचिव यांनी साक्षांकित केलेली संस्थेची सुयोग्य घटना व नियमावली.

३)संस्थेस अल्पसंख्याकाचा दर्जा प्राप्त असलेले प्रमाणपत्र (इंग्रजी भाषांतरित प्रत).

४)धर्मादाय आयुक्तांनी मान्य केलेले परिशिष्ट - अ मधील व्यवस्थापक मंडळाची प्रत (अद्ययावत).

क) शाळेबाबतची कागदपत्रे :-

१. शासन/शिक्षण उपसंचालक यांनी दिलेल्या शाळा मान्यता आदेशाची प्रत (इंग्रजी भाषांतरित प्रत)
२. RTE नुसार शाळा मान्यतेची प्रत व U.D.I.S.E + Code - School Report
३. माध्यमिक शाळा असल्यास S.S.C.Borad/ CBSE/ ICSE इ. यांचे संलग्नता प्रमाणपत्र.
४. शाळा ज्या अल्पसंख्याक समाजाची आहे त्या समाजातील विद्यार्थ्यांची संख्या आणि इतर अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांची संख्या.
५. मुख्याध्यापक यांनी साक्षांकित केलेली कार्यरत शिक्षकांची यादी.

ड) जागेबाबतची कागदपत्रे :-

१. संस्थेच्या नावाचा (स्वतःच्या मालकीचा) ७/१२ उतारा, भाडे करार (किमान ५० वर्षाचा).
२. बांधकाम परवानगी .

३. कार्यकारी अभियंता, समग्र शिक्षण अभियान यांचे बांधकामाचे दर **संबंधित जिल्ह्याच्या DSR नुसार** असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र.

इ) शिक्षणाधिकारी योजना स्तरावरील कागदपत्रे :-

१. जिल्हा **छाननी समितीचा** अहवाल.

२. प्रस्ताव अनुदान मंजूरीसाठी पात्र असल्याचे स्वयंस्पष्ट शिफारस/अभिप्रायाचे पत्र

- अधिनस्त :-

मा.शिक्षण संचालक, शिक्षण संचालनालय (योजना), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

- संपर्क :-

शिक्षणाधिकारी (योजना), जिल्हा परिषद.

३०.ब) योजनेचे नाव - मदरसांमधून गुणवत्तापूर्ण शिक्षण देणेबाबत (100% केंद्र शासन पुरस्कृत योजना) S.P.Q.E.M Scheme for Providing Quality Education to Madrasas)

- शासन निर्णय :- शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई क्र.मदर-२००८/(३४८/०८)/असंक, दिनांक १०/०२/२००९.
- लाभार्थी :-
ज्या मदरसांची नोंदणी केंद्र अथवा राज्याच्या अधिनियमानुसार वक्फ किंवा मदरसा बोर्डाकडे झालेली आहे अशा सर्व मदरसा.
- अर्थसहाय्य :-
 १. शिक्षक मानधन- पूर्णवेळ पदवीधर शिक्षकास रु. ६०००/- प्रतिमाह (१२ महिने) व पदव्युत्तर पदवी धारक/बी.एड. शैक्षणिक अर्हता असलेल्या शिक्षकास रु.१२,०००/- प्रतिमाह (१२ महिने) वेतन अनुज्ञेय राहिल. मदरसांमधून आधुनिक विषय शिकविण्याकरीता कमीत कमी १० विद्यार्थ्यांमागे ०१ शिक्षक नियुक्त करण्यात येईल.

२. ग्रंथालय व बुक बँक सुविधा पुरविणे - प्राथमिक/माध्यमिक स्तरावर अध्ययन-अध्यापनाचे साहित्य उपलब्ध करून देण्यासाठी (एकदाच) रु. ५०,०००/- अनुदान व प्रतिवर्षी रुपये ५,०००/- अनुदान या कामी मिळेल.
३. सायन्स /मॅथेमॅटिक्स किटस् व इतर अध्यापन विषयक साहित्य - या कामी रुपये १५,०००/- पर्यंत अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येईल.
- ४ .सायन्स लॅब /कॉम्प्युटर लॅब/वर्कशॉपसाठी अनुदान - माध्यमिक/उच्च माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थी असलेल्या मदरसाकरिता रु. १.०० लक्ष पर्यंत अनुदान मिळेल व त्यांच्या देखभालीसाठी /कंझ्युमेबल खरेदीसाठी वार्षिक रु.५,०००/- इतके अनुदान दिले जाईल.

५. शिक्षक प्रशिक्षण - माध्यमिक दर्जाच्या विद्यार्थ्यांकरीता आधुनिक विषय शिकविण्याकरीता नियुक्त करण्यात आलेल्या शिक्षकांना किमान १५ दिवसांकरीता प्रशिक्षण देण्यासाठी एस.सी.ई.आर.टी/डी.आय.ई.टी/एस.आर.एल.एस.मार्फत प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येतील व त्यासाठी प्रशिक्षण संस्थेस प्रतिदिन रु.१००/- याप्रमाणे प्रति शिक्षक वाहतूक/आहार भत्त्यासाठी अनुदान मंजूर करण्यात येईल.

६. राज्य मदरसा बोर्डाकरिता रु. ५.०० लक्ष इतके प्रतिवर्षी अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येईल.

- उद्दीष्टे :-

१. मदरसामधील पारंपारिक शिक्षणाबरोबरच विद्यार्थ्यांना शास्त्र, गणित, समाजशास्त्र, हिंदी व इंग्रजी हे आधुनिक विषय शिकविणे.
२. मदरसातील विद्यार्थ्यांमध्ये पहिली ते बारावीच्या विद्यार्थ्यांप्रमाणे (नियमित शाळांतील) शैक्षणिक गुणवत्ता/योग्यता प्राप्त होईल, मदरसांच्या विद्यार्थ्यांना माध्यमिक स्तरावरील शिक्षण घेण्यासाठी संधी उपलब्ध होईल तसेच नोकरीच्या अधिक चांगल्या संधी उपलब्ध होतील या कामी प्रयत्न करणे.
३. या याजनेंतर्गत आधुनिक विषय शिकवण्याकरिता मदरसांमध्ये नियुक्त करण्यात येणाऱ्या शिक्षकांमध्ये प्रशिक्षणाद्वारे अध्यापनविषयक कौशल्य वाढविणे.

- पात्रता व अटी :-

१. मदरसांची नोंदणी किमान ०३ वर्षांपूर्वी केंद्र अथवा राज्याच्या अधिनियमानुसार वक्फ किंवा मदरसा बोर्डाकडे झालेली आहे.
२. शिक्षणाधिकारी (योजना) जिल्हा परिषद यांनी पडताळणी/तपासणी (District scrutiny committee- जिल्हा छाननी समिती मार्फत) केलेले मदरसांचे पात्र प्रस्ताव तसेच संचालनालयस्तरावर पडताळणी/तपासणी केलेले मदरसांचे पात्र प्रस्ताव राज्य अनुदान समितीच्या मान्यतेने केंद्रीय अनुदान समितीस अनुदान मंजूरीस्तव सादर करण्यात येईल.
३. लाभार्थी संस्था/शाळेने लेखापरीक्षण केलेल्या खर्चाचा तपशील विहित नमुन्यामध्ये सनदी लेखापाल/सक्षम प्राधिकायाकडून प्रमाणित सादर करणे

आवश्यक राहिल तसेच सर्व हिशोब/रेकॉर्डस केंद्र /राज्यशासनास अथवा नियंत्रक अथवा महालेखापाल यांच्या तपासणीसाठी उपलब्ध ठेवावे लागेल.

- **योजनेसाठी अर्थसहाय्य वितरण पद्धत व इतर अटी:-**

१. या योजनेनुसार मदरसांमधून नियुक्त करण्यात येणाऱ्या शिक्षकांसाठी गटागटाने प्रशिक्षण सत्र आयोजित करण्यात येतील. हे प्रशिक्षण एमएससीईआरटी/डायट यांच्या मार्फत आयोजित करण्यात येईल.
२. प्रशिक्षण संस्थेने असे प्रशिक्षण दिल्याचे प्रमाणपत्र उपलब्ध करून दिल्यानंतर राज्य शासनामार्फत प्रस्ताव केंद्रीय अनुदान समितीकडे सादर करण्यात येईल तदनंतर यासाठी अर्थसहाय्य उपलब्ध करून दिले जाईल.

३. ज्या मदरसांच्या शिक्षकांना राज्य शासनाकडून मानधन देण्यात येत असेल त्यांना या योजनेंतर्गत वेतन /मानधन अनुज्ञेय असणार नाही.
४. ज्या मदरसांना शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठी , पुस्तकांसाठी , संगणक, सायन्स/गणित इत्यादी करिता राज्य/ केंद्र शासनाकडून इतर कोणत्याही योजनेमधून लाभ/अर्थसहाय्य मिळत असेल त्यांना या योजनेचा लाभ अनुज्ञेय नसेल. मदरसा/संस्थांना त्यांचे दस्तावेज, गरजेनुसार राज्य / केंद्र शासनास तपासणी साठी उपलब्ध करून देयावे लागतील.
५. मदरसा /संस्था यांनी वार्षिक प्रगती अहवाल तसेच उपयोगिता प्रमाणपत्र शासनास नियमितपणे सादर करावयाचे आहे. केंद्र शासनास आवश्यकता भासेल त्यावेळी त्यांच्याकडून कोणत्याही अनुदानिक मदरसा/संस्थेची तपासणी केली जाईल.

- कागदपत्रांचा तपशिल-

अ)केंद्र शासनाने विहित केलेल्या नमून्यातील अर्ज

ब)संस्थेशी संबंधित कागदपत्रे-

१)संस्थेचे नोंदणी प्रमाणपत्र सन १८६० व १९५० च्या अधिनियमानुसार.

२)अध्यक्ष/सचिव यांनी साक्षांकित केलेली संस्थेची सुयोग्य घटना व नियमावली.

३)संस्थेस अल्पसंख्याकाचा दर्जा प्राप्त असलेले प्रमाणपत्र व इंग्रजी भाषांतरित प्रत.

४)धर्मादाय आयुक्तांनी मान्य केलेले परिशिष्ट - अ मधील व्यवस्थापक मंडळाची प्रत (अद्ययावत).

क) मदरसा संबंधित कागदपत्रे :-

१. मदरसातील विद्यार्थ्यांची यादी (वयोगट ६ ते १८)
२. विद्यार्थी नोंदणी रजिस्टर (सत्यप्रत)
३. मागील ३ महिन्यांचे हजेरी पत्रक
४. जागा, शिक्षक, विद्यार्थी यांचे फोटो.
५. शिक्षकांची नावे, शैक्षणिक व व्यावसायिक अर्हता प्रमाणपत्रे, नियुक्ती आदेश, तासिका वेळापत्रक, मानधन वाटप रजिस्टर, शिक्षकांच्या बँक खात्याचा तपशील इ.बाबी

ड) जागेबाबतची कागदपत्रे :-

संस्थेच्या/मदरसाच्या नावाचा (स्वतःच्या मालकीचा) ७/१२ उतारा, भाडे करार (किमान ५० वर्षांचा)

इ) शिक्षणाधिकारी योजना स्तरावरील कागदपत्रे :-

१. जिल्हा छाननी समितीचा अहवाल.

२. प्रस्ताव अनुदान मंजूरीसाठी पात्र असल्याचे स्वयंस्पष्ट शिफारस/अभिप्रायाचे पत्र.

विशेष :- मदरसांना NIOS शी संलग्न असण्याची अट केंद्र शासनाचे पत्र दि.१६.०२.२००९ व राज्य शासनाचे पत्र दि.७.४.२०१० अन्वये शिथिल करण्यात आलेली आहे.

- **अधिनस्त :-**

मा.शिक्षण संचालक, शिक्षण संचालनालय (योजना), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

- **संपर्क :-**

शिक्षणाधिकारी (योजना), जिल्हा परिषद.

- **वार्षिक वेळापत्रक एस.पी.ई.एम.एम योजना (आय.डी.एम.आय व एस.पी.क्यू.ई.एम योजना) - संचालनालयाचे पत्र क्र.४०२ दि.२/६/२०२२**

अ.क्र.	विषय	कार्यवाही स्तर	कालावधी
१	शिक्षणाधिकारी (योजना) जि.प. यांचेमार्फत जिल्ह्यातील संबंधित अल्पसंख्याक संस्थेंतर्गत संचलीत शाळा/मदरसांकडून प्रस्ताव मागविणे.	जिल्हा स्तर	१ एप्रिल ते ३० जून
२	जिल्हास्तरावर प्राप्त प्रस्तावांची तपासणी करणे तसेच त्रुटीयुक्त प्रस्तावांची संबंधित संस्थेंतर्गत संचलीत शाळा/मदरसांकडून त्रुटीपुर्तता करून घेणे.	जिल्हा स्तर	१ जुलै ते ३१ ऑगस्ट
३	जिल्हास्तरावरील परिपूर्ण प्रस्ताव (विहीत नमुन्यातील) छाननी समितीच्या मान्यतेने व शिक्षणाधिकारी (योजना) जि.प. यांच्या स्वयंस्पष्ट शिफारशीसह संचालनालयास ०४ प्रतीमध्ये सादर करणे.	जिल्हा स्तर	१ सप्टेंबर ते ३० सप्टेंबर

- **वार्षिक वेळापत्रक एस.पी.ई.एम.एम योजना (आय.डी.एम.आय व एस.पी.क्यू.ई.एम योजना)**

अ.क्र	विषय	कार्यवाही स्तर	कालावधी
४	जिल्हास्तरावरील परिपूर्ण प्रस्तावांची संचालनालयस्तरावर तपासणी करणे तसेच त्रुटीयुक्त प्रस्ताव आढळल्यास सदर प्रस्तावांची संबंधित संस्थेतर्गत संचलीत शाळा/मदरसांकडून शिक्षणाधिकारी (योजना) जि.प.यांचेमार्फत त्रुटी पुर्तता करून घेणे	संचालनालय स्तर	१ ऑक्टोबर ते ३० नोव्हेंबर
५	संचालनालयास्तरावरून परिपूर्ण प्रस्ताव राज्य अनुदान समिती समोर मान्यतेस्तव ठेवणे व राज्य अनुदान समितीने मान्यता दिलेले प्रस्ताव विहित नमुन्यातील प्रपत्रांतील माहितीसह केंद्रीय अनुदान समितीकडे मान्यतेस्तव पाठविणे.	संचालनालय स्तर	१ डिसेंबर ते ३१ डिसेंबर

जिल्हा स्तरीय छाननी समिती

अ.क्र.	अधिकारी	पद
1	शिक्षणाधिकारी (योजना) जिल्हा परिषद	अध्यक्ष
2	उपाशिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), जिल्हा परिषद	सदस्य
3	अल्पसंख्याक संस्था/शाळा प्रतिनिधी-०१	सदस्य
4	अल्पसंख्याक मदरसा प्रतिनिधी -०१	सदस्य
5	उपशिक्षणाधिकारी (योजना) जिल्हा परिषद	सदस्य सचिव

- **I.D.M.I. व S.P.Q.E.M या दोन योजनाना कमी प्रतिसाद असल्याची सर्वसाधारण कारणे.**

१. केंद्र शासनाकडून प्रस्तावित मागणीपेक्षा कमी अनुदान प्राप्त होणे.
२. योजनेचा योग्य प्रचार-प्रसार व व्यापक स्वरूपात प्रसिध्दी नसणे.
३. ऑफलाईन पध्दतीने प्रस्ताव सादरीकरणात होणारा विलंब.
४. संचालनालय व जिल्हा स्तरावरील शासकीय कार्यालयातील अधिकारी व कर्मचारी वर्गातील पदे.
५. शासनाचा अल्पसंख्याक संस्था/शाळेमध्ये कोणताही हस्तक्षेप नको अशी मानसिकता.

विशेष :-

१. S.P.E.M.M. ही केंद्रपुरस्कृत योजना (I.D.M.I. व S.P.Q.E.M.) शालेय शिक्षण व साक्षरता विभाग, शिक्षण मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे दिनांक १०/०८/२०२१ रोजीच्या पत्रान्वये **अल्पसंख्याक विकास मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली** यांच्याकडे वर्ग करण्यात आलेली आहे.
२. S.P.E.M.M. ही केंद्रपुरस्कृत योजना (I.D.M.I. व S.P.Q.E.M.) शिक्षणाधिकारी (निरंतर शिक्षण) जिल्हा परिषद या कार्यालयाकडून शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) जिल्हा परिषद या कार्यालयाकडे शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई दिनांक ०४/०४/२०२२ अन्वये वर्ग करण्यात आलेले आहे.
- शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई दिनांक २२/०६/२०२२ अन्वये अल्पसंख्याक व प्रौढ शिक्षण संचालनालयाचे नामांतर शिक्षण संचालनालय (योजना) असे करण्यात येऊन S.P.E.M.M. ही केंद्रपुरस्कृत योजना (I.D.M.I. व S.P.Q.E.M.) शिक्षण संचालनालय (योजना) या संचालनालयाकडे हस्तांतरीत करण्यात आलेली आहे.

३१. केंद्रपुरस्कृत “नव भारत साक्षरता कार्यक्रम”

(NILP-New India Literacy Programme) (सन २०२२-२३ ते सन २०२६-२७)

- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मधील शिफारशीनुसार व संयुक्त राष्ट्राच्या शाश्वत विकास ध्येयांनुसार २०३० पर्यंत सर्व तरूण आणि प्रौढ, पुरुष आणि स्त्रीया अशा सर्वांनी १०० टक्के **साक्षरता आणि संख्याज्ञान संपादन करणेबाबत** शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई दि.१४/१०/२०२२ अन्वये, निर्णय घेण्यात आलेला आहे. तसेच केंद्र शासन पुरस्कृत, “नव भारत साक्षरता कार्यक्रम” (New India Literacy Programme- NILP) सन २०२२-२३ ते सन २०२६-२७ या कालावधीत केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार राबविण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

- **योजनेचा उद्देश —**

१. देशातील १५ वर्ष आणि त्याहून अधिक वयोगटातील निरक्षर व्यक्तींमध्ये **पायाभूत साक्षरता (वाचन, लेखन) व संख्याज्ञान** विकसीत करणे.
२. देशातील १५ वर्ष आणि त्यावरील वयोगटातील शिकाऊ व्यक्तींना महत्वपूर्ण जीवन कौशल्ये विकसीत करणे. या कौशल्यांमध्ये **आर्थिक साक्षरता, कायदेविषयक साक्षरता, डिजिटल साक्षरता, आपत्ती व्यवस्थापन कौशल्य, आरोग्याची काळजी व जागरूकता, बालसंगोपन आणि शिक्षण, कुटुंब कल्याण** इ.बाबींचा समावेश आहे.
३. देशातील १५ वर्ष आणि त्यावरील वयोगटातील शिकाऊ व्यक्तींना मूलभूत शिक्षण देणे. यामध्ये समतुल्य **पूर्वतयारी स्तर (इयत्ता तिसरी ते पाचवी), मध्य स्तर (इयत्ता सहावी ते आठवी) आणि माध्यमिक स्तर (इयत्ता नववी ते बारावी)** असून सदर कार्यक्रम एनसीईआरटी/एससीईआरटी आणि NIOS/SIOS यांच्या सहकार्याने राबविण्यात येईल.

४.स्थानिक रोजगार, पुनर्कुशलता आणि उच्च कौशल्य प्राप्त करण्याच्या दृष्टीकोनातून प्रौढ नव - साक्षरांसाठी निरंतर शिकण्याच्या प्रक्रियेचा एक भाग म्हणून देशातील १५ वर्षे आणि त्यावरील वयोगटातील विद्यार्थ्यांमध्ये व्यावसायिक कौशल्ये विकसीत करणे. त्याची अंमलबजावणी केंद्र आणि राज्य/ केंद्रशासित प्रदेश स्तरावरील संबंधित मंत्रालये / विभागांच्या सहाय्याने केली जाईल.

५.देशातील १५ वर्षे आणि त्याहून अधिक वयोगटातील विद्यार्थ्यांना निरंतर शिक्षण देणे, त्यामध्ये कला, विज्ञान, तंत्रज्ञान,संस्कृती, क्रीडा, मनोरंजन, तसेच स्थानिकांना स्वारस्य असेलेले विषय यांचा समावेश असेल. उच्च शिक्षण विभाग आणि राज्य/केंद्रशासित प्रदेश स्तरावरील इतर संबंधित मंत्रालय/विभागांच्या सहाय्याने निरंतर शिक्षणावरील उत्तम प्रतीचे आणि प्रगत साहित्य उपलब्ध करून देणे.

- योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये :-

१. “प्रौढ शिक्षण” याऐवजी “सर्वांसाठी शिक्षण” ही संज्ञा वापरली जाईल.
२. “शाळा” हे योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी एकक (Unit) असेल.
३. लाभार्थी आणि स्वयंसेवी शिक्षक यांचे सर्वेक्षण शाळांकडून केले जाईल.
४. ज्या शालेय विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबामध्ये निरक्षर व्यक्ती नाहीत अशा विद्यार्थ्यांना त्यांचे शेजारचे निरक्षरांना मदत करण्यासाठी प्रोत्साहीत करण्यात येईल. शासकीय/अनुदानित/खाजगी शाळांमधील शिक्षकांव्यतिरिक्त शिक्षक पदाचे शिक्षण घेणारे/उच्च शिक्षण संस्थामधील विद्यार्थी, पंचायत राज संस्था, अंगणवाडी सेविका, आशा कार्यकर्त्या तसेच NYKS, NSS आणि NCC यांचा देखील स्वयंसेवक म्हणून सहभाग असेल.
५. ऑनलाईन अध्यापन, शिक्षण आणि मूल्यमापन पद्धती (OTLAS- Online Teaching Learning and Assessment System) चा समावेश असेल.

६. सदर योजना स्वयंसेवी पध्दतीने सर्व राज्य व केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये ग्रामीण व शहरी भागांमध्ये ऑनलाईन पध्दतीने राबविण्यात येईल. तथापि, स्वयंसेवकांसाठी प्रशिक्षण, कार्यशाळा यांचे आयोजन प्रत्यक्षरित्या करता येईल.
७. डिजिटल माध्यमे जसे की, टीव्ही, रेडिओ, मोबाईल फोन आधारीत मोफत ओपन-सोर्स ॲप्स/पोर्टल इ.द्वारे साहित्य आणि संसाधने उपलब्ध करून देण्यात येतील.
८. प्रौढ शिक्षणासाठीचे शैक्षणिक धोरण NCERT अंतर्गत NCL या संस्थांकडून विकसीत करण्यात येईल.
९. राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेमध्ये राज्य साक्षरता केंद्राची स्थापना केली असून ते राज्य साक्षरता अभियान प्राधिकरणला तांत्रिक, शैक्षणिक व संसाधन विषयक सहाय्य पुरवेल.
१०. इतर पायाभूत सुविधा जसे शाळा आणि उच्च शिक्षण संस्था, कॉमन सर्विस सेंटर्स (CSC), कम्युनिटी सेंटर्स इत्यादींचा उपयोग केला जाणार आहे.

- योजनेच्या अंमलबजावणीची कार्यपद्धती :-

१. या योजनेत सहाय्य करणारे/सहभागी असलेले स्वयंसेवक खयाअर्थाने “स्वयंसेवक” असतील आणि त्यांना योजनेतर्गत त्यांच्या सेवांसाठी कोणतेही वेतन/मासिक मानधन दिले जाणार नाही.
२. स्वयंसेवकांची ओळख पटवण्यासाठी विद्यांजली प्लॅटफॉर्मचाही वापर केला जाईल.
३. नव भारत साक्षरता कार्यक्रम २०२२-२७ अंतर्गत, UDISE अंतर्गत देशातील नोंदणीकृत सुमारे ११ लाख शाळांमधील ३ कोटी विद्यार्थ्यांसह शासकीय, अनुदानित आणि खाजगी शाळांमधील सुमारे ५० लाख शिक्षक तसेच शिक्षक प्रशिक्षण संस्था व उच्च शिक्षण संस्थांमधील सुमारे २० लाख विद्यार्थी यांचा सक्रिय सहभाग असेल. पंचायत राज संस्था, अंगणवाडी सेविका, आशा कार्यकर्त्या आणि अंदाजे ५० लाख NYKS, NSS आणि NCC स्वयंसेवक देखील सहभागी होतील. योजनेमध्ये समुदाय सहभाग असेल, विद्यांजली पोर्टलच्या माध्यमातून लोकहितकारी/CSR संस्थांचा ऐच्छिक सहभाग असेल.

४. वेगवेगळ्या वयोगटातील लोकांसाठी वेगवेगळी कार्यपद्धती अवलंबविण्यात येणार आहे. राज्ये/केंद्रशासित प्रदेशांना नाविन्यपूर्ण उपक्रम हाती घेण्यासाठी लवचिकता प्रदान केली जाईल. प्रौढ शिक्षणाच्या संधींचाही मोठ्या प्रमाणावर-प्रसार केला जाईल.
५. योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेण्यासाठी आउटकम-आउटपुट फ्रेमवर्क (OOMF) आणि ऑनलाइन (MIS) असेल. ऑनलाइन पद्धतीने राष्ट्रीय,राज्य, जिल्हा आणि शाळास्तरावर प्रगतीचे निरीक्षण केले जाईल. शाळा-निहाय UDISE प्रणालीवर नोंदणीकृत निरक्षरांच्या प्रगतीचे निरीक्षण केले जाईल.
६. NIC द्वारे योजनेचे केंद्रीय पोर्टल विकसित केले जाईल ज्याद्वारे सुसज्ज एकत्रित माहिती (Data) जमा करण्यात येईल. या योजनेच्या कार्यान्वयासाठी केंद्र शासन/राष्ट्रीय साक्षरता मिशन यांनी दिलेल्या निदेशाचे अनुपालन करण्याची जबाबदारी शिक्षण संचालक, शिक्षण संचालनालय (योजना), महाराष्ट्र राज्य व संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद यांची राहिल.

- शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग दि.२५/०१/२०२३ अन्वये, या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी राज्य स्तरीय, जिल्हा स्तरीय, गटस्तरीय व शाळा स्तरावर समित्याची स्थापना करण्यात आलेली आहे.
- संपर्क :- शिक्षणाधिकारी (योजना), जिल्हा परिषद.
- निधीची उपलब्धता- नव भारत साक्षरता कार्यक्रमाचे सन २०२२-२३ या कालावधीचे वार्षिक कार्य नियोजन व अंदाजपत्रक संचालनालयाचे पत्र दि.२२/०४/२०२२ अन्वये, राज्य शासनास केंद्रशासनाच्या मान्यतेस्तव सादर करण्यात आले. सन २०२२-२३ मध्ये ६,२०,००० निरक्षरांना साक्षर करण्याचे ध्येय समोर ठेवण्यात आले आहे. राज्य हिस्सा ४० टक्के प्रमाणे रू.५,०४,४६,२४०/- व केंद्र हिस्सा ६० टक्के प्रमाणे रू.७,५६,६९,३६०/- एकूण रू.१२,६१,१५,६००/- (अक्षरी- बारा कोटी एकसष्ट लाख पंधरा हजार साहाशे फक्त) इतक्या अनुदानाचा समावेश करण्यात आलेला होता.

सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षाकरिता एकूण मंजूर तरतूद रू.६५५.४८ लक्ष

अ.क्र.	जिल्हा/ कार्यालय	कार्यालयाचे नाव	लेखाशीर्ष	(रक्कम रूपयात)	एकूण
			(केंद्र हिस्सा ६० %) (२२०२ J ३३२)	(राज्य हिस्सा ४० %) (२२०२ J ३२१)	
१	३६	शिक्षणाधिकारी योजना जि.प	३,४६,१८,४५५	२,३०,७८,८४३	५,७६,९७,२९८
२	१	राज्य शैक्षणिक, संशोधन व प्रशिक्षण महाराष्ट्र राज्य, पुणे	१२,००,०००	१८,००,०००	३०,००,०००
३	१	शिक्षण संचालनालय (योजना) महाराष्ट्र राज्य, पुणे	१९,४०,१५७	२९,१०,४४३	४८,५०,७०२
		एकूण	३,९३,२९,०००	२,६२,१९,०००	६,५५,४८,०००

Sr. No	Name of districts in which scheme will be implemented	Physical Target Year 2022-23			
		2022-23		2023-24	
		Learners	VTs*	Learners	VTs*
1	Ahmednagar	20702	2070	20702	2070
2	Akola	6250	625	6250	625
3	Amravati	9418	942	9418	942
4	Aurangabad	17837	1784	17837	1784
5	Bhandara	4427	443	4427	443
6	Beed	14582	1458	14582	1458
7	Buldhana	11327	1133	11327	1133
8	Chandrapur	9374	937	9374	937
9	Dhule	11154	1115	11154	1115
10	Gadchiroli	37200	3720	37200	3720
11	Gondia	4817	482	4817	482
12	Hingoli	6250	625	6250	625

Sr. No	Name of districts in which scheme will be implemented	Physical Target Year 2022-23			
		2022-23		2023-24	
		Learners	VTs*	Learners	VTs*
13	Jalgon	19790	1979	19790	1979
14	Jalna	11284	1128	11284	1128
15	Kolhapur	15450	1545	15450	1545
16	Latur	11761	1176	11761	1176
17	Mumbai (City)	8289	829	8289	829
18	Mumbai (Sub)	26040	2604	26040	2604
19	Nagpur	14322	1432	14322	1432
20	Nanded	17447	1745	17447	1745
21	Nandurbar	68820	6882	68820	6882
22	Nashik	28253	2825	28253	2825
23	Osmanabad	48360	4836	48360	4836
24	Parbhani	10025	1003	10025	1003

Sr. No	Name of districts in which scheme will be implemented	Physical Target Year 2022-23			
		2022-23		2023-24	
		Learners	VTs*	Learners	VTs*
25	Pune	3375	3338	33375	3338
26	Raigad	10373	1037	10373	1037
27	Ratnagiri	6336	634	6336	634
28	Sangli	11458	1146	11458	1146
29	Satara	11414	1141	11414	1141
30	Sindudhurg	2691	269	2691	269
31	Solapur	21309	2131	21309	2131
32	Thane	20398	2040	20398	2040
33	Palghar	20398	2040	20398	2040
34	Wardha	5123	512	5123	512
35	Washim	31620	3162	31620	3162
36	Yavatmal	12326	1233	12326	1233
	Total	620000	62001	620000	62001

- **List of documents to be maintained and Procedures to be followed**

1. Grant sanctioned letter received from Head Office.
2. Grant received letter from Head office for every grant received.
3. Monthly bank statement files.
4. Fixed deposit statement.
5. Cheque issue register / RTGS, NEFT Register for every payment made with name and details and purpose of the payment.
6. Authorization letter for payments signed by authorised person.
7. Grant paid to any Beneficiary – All supporting documents of grant payment with authorisation letters to be maintained in separate file

8. For other administrator expenses where bill/ invoice is not received vouchers book duly authorized should be maintained. Also supporting documents / sheets should be compulsorily maintained. (Follow scheme manual instruction if any provided specifically)
9. For other administrator expenses bill/ invoice file is to be maintained with authorization for expense and date of payment made on the back side of invoice.
10. Cash book should be properly maintained on daily basis with all details like To whom payment is made, purpose of payment, reference to any authorised letter etc.
11. Cash book should be authorised by Authorised Person on periodic basis.
12. All above list of documents should be maintained with serial number in separate file which should be authorised by designated person on periodic basis.

धन्यवाद!